

Хмельницький національний університет
Факультет економіки і управління
Кафедра фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Мазорука Андрія Євгеновича
Прізвище, ім'я, по батькові студента(ки)

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавра

Ліквідність банківської системи України в умовах воєнного стану за
матеріалами АТ «ПУМБ»
назва теми

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Фінанси, банківська справа та страхування

Назва

КРФБС.020072.16.01.00

Виконав: студент IV курсу, групи ФБС-20-1

підпис

Андрій МАЗОРУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник: канд. екон. наук, доцент

підпис

Інна ДОЦЕНКО

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Нормоконтролер К.В.Н. Ст. Вилладзе
посада

підпис

Іванна СІДОРЧУК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри ФБСС

д-р. екон. наук., професор

Ніла ХРУЩ
підпис

Ніла ХРУЩ
Ініціали, ПРІЗВИЩЕ

14 06 2024 р.

Хмельницький 2024

Зміст

	С.
Вступ	5
1 Теоретико-методичні засади забезпечення ліквідності банківської системи в умовах воєнного стану	7
1.1 Економічний зміст та фактори впливу на ліквідність банківської системи	7
1.2 Інструменти регулювання ліквідності банківських установ	17
2 Аналітико-практичні аспекти забезпечення ліквідності банківської системи	26
2.1 Аналіз ліквідності банківської системи України та фінансово-господарської діяльності АТ «ПУМБ»	26
2.2 Напрями покращення забезпечення рівня ліквідності банківської системи на прикладі АТ «ПУМБ»	39
Висновки	50
Список використаних джерел	53
Додатки	58

Вступ

Актуальність теми. В умовах складного стану фінансової системи України, на який впливає ведення бойових дій на території держави, важливо забезпечити стабільне функціонування банківської системи. Тимчасова окупація частини території України російським агресором, зниження платоспроможності громадян, зростання безробіття в країні призвели до того, що значна частка клієнтів не могла продовжувати обслуговувати свої зобов'язання. Як наслідок, у портфелях банків збільшився обсяг непрацюючих кредитів і, відповідно, зменшилися процентні доходи та зросла вартість додаткового резервування раніше наданих кредитів. Саме достатній обсяг фінансових ресурсів може забезпечити більш стабільне функціонування банківської системи в умовах невизначеності. Забезпечення стабільності банківської системи вимагає не лише достатнього обсягу фінансових ресурсів, а й достатнього рівня ліквідності. Низький рівень ліквідності обмежує платоспроможність банківських установ, що призводить до втрати довіри клієнтів, скорочення джерел зовнішнього фінансування та збільшення витрат, що призводить до фінансових проблем. Таким чином, ліквідність банківської системи є однією з найважливіших характеристик, яка потребує вивчення, аналізу та ефективного забезпечення.

Дослідженню питань, пов'язаних з ліквідністю банків та банківської системи присвячено наукові праці таких вчених, як Блащук-Дев'яткіна Н., Демиденко В., Дроботя Я., Зверук Л., Коваленко В., Колеснік Я., Косарева І., Ладан О., Нікольчук М., Новосьолова О., Стукан І., Чібісова В., Шварц О. та ін. Не зважаючи на отримані результати вченими-економістами, питання забезпечення ліквідності банківської системи в умовах війни залишається дискусійним та потребує подальших досліджень.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних та практичних засад забезпечення ліквідності банківської системи в умовах воєнного стану. Відповідно до мети дослідження поставлені такі завдання:

- дослідити сутність поняття «ліквідність банку», «ліквідність банківської системи» та визначити взаємозв'язок між ними;
- визначити фактори які впливають на рівень ліквідності банківської системи;
- узагальнити напрями регулювання ліквідності банківських- установ;
- здійснити аналіз ліквідності банківської системи України;
- здійснити аналіз фінансово-господарської діяльності та стану ліквідності АТ «ПУМБ»;
- визначити напрямки покращення рівня ліквідності банківської системи в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є ліквідність банківської системи України. Предметом дослідження є теоретичні основи, методичні засади та практичні аспекти забезпечення ліквідності банківської системи в умовах воєнного стану.

Методологічною основою дослідження є методи узагальнення (при обґрунтуванні категоріально-понятійного апарату); аналізу і синтезу (для дослідження ліквідності банківської системи; індукції (для виявлення факторів впливу воєнного стану на ліквідність банківської системи); групування (при узагальненні інструментів регулювання ліквідності банківської системи); графічний метод (для наочного відображення результатів аналізу ліквідності банківської системи).

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти України, статистична інформація Національного банку України, наукові праці, матеріали наукових конференцій, монографічні видання, інформаційні ресурси мережі Інтернет за темою дослідження, фінансова звітність АТ «ПУМБ».

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи – 58 сторінок друкованого тексту. Робота містить 7 таблиць, 13 рисунки та 4 додатки. Список використаних джерел складається із 39 найменувань.

1 Теоретико-методичні засади забезпечення ліквідності банківської системи в умовах воєнного стану

1.1 Економічний зміст та фактори впливу на ліквідність банківської системи

В умовах воєнного стану, коли банківська система України переживає складні часи, основне питання, яке виникає – це забезпечення ліквідності. Ліквідність є однією з головних категорій, що забезпечує стабільну, ефективну та стійку роботу банківської установи. Вона відіграє надзвичайно важливу роль, як у діяльності окремого банку, так і загалом банківської системи. Тому, забезпечення ліквідності банківської установи є неодмінною умовою безперебійного і ефективного функціонування ліквідності банківської системи. Формування належної системи забезпечення ліквідності банківської системи неможливе без достеменного з'ясування її сутності та взаємозв'язку з ліквідністю банку. Проте, на сьогодні відсутня єдність поглядів на сутність цих понять.

Відповідно Постанови НБУ «Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків України» від 28.08.2001 №368, поняття ліквідності означає «здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів, інші витрати)» [25].

Зверук Л., Руденко В., трактують ліквідність як «спроможність окремої установи чи системи в цілому забезпечувати своєчасність, повноту та безперервність виконання всіх своїх грошових зобов'язань» [8, с. 395]. Цього ж підходу дотримується й ряд інших авторів, зокрема Стасишин А., Петик Л. [28],

зауважуючи, що обов'язковою умовою ліквідності є збалансованість між сумами і строками погашення розміщення активів банку за сумами та строками виконання зобов'язань.

Тоді як, Мочерний С. вважає, що ліквідність банківської установи «здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх зобов'язань; можливість перетворення статей активу на гроші для оплати зобов'язань з пасиву» [6, с. 188]. Цю думку підтримує Косарева І., яка під ліквідністю банку розуміє «як здатність банку швидко і без зайвих втрат перетворювати власні активи у готівкові кошти у необхідній валюті та у відповідний строк, мобілізувати кошти з інших джерел для своєчасного і повного погашення усіх своїх зобов'язань та отримання готівки в будь-який час із незначними витратами» [11, с. 101].

Блащук-Дев'яткіна Н. визначає ліквідність банку «як спроможності банку забезпечити виконання своїх зобов'язань своєчасно і у повному обсязі за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел з мінімальними витратами та здатність фінансувати зростання власних активів» [1, с. 11]. Новосьолова О. під аналізованим поняттям розуміє «здатність банку своєчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання, задовольняти запити платоспроможних клієнтів на кредитні кошти за умови забезпечення позитивної маржі та виконання нормативів банківської діяльності, встановлених регулятором» [19, с. 77].

Аналіз наукових праць із зазначеної проблематики показав, що можна виділити три основні підходи до трактування сутності «ліквідність банку», які представлено на рисунку 1.1:

- ліквідність як «здатність банку виконувати свої зобов'язання»;
- ліквідність як «співвідношення активів та зобов'язань банку»;
- ліквідність як «можливість перетворення активу у платіжні засоби».

Поряд із поняттям «ліквідність банку» науковці використовуються такі поняття, як «ліквідність банківської системи», «ліквідність балансу банку (активів і пасивів)». Тому, необхідно детально розглянути зміст даних понять та визначити взаємозв'язок між ними.

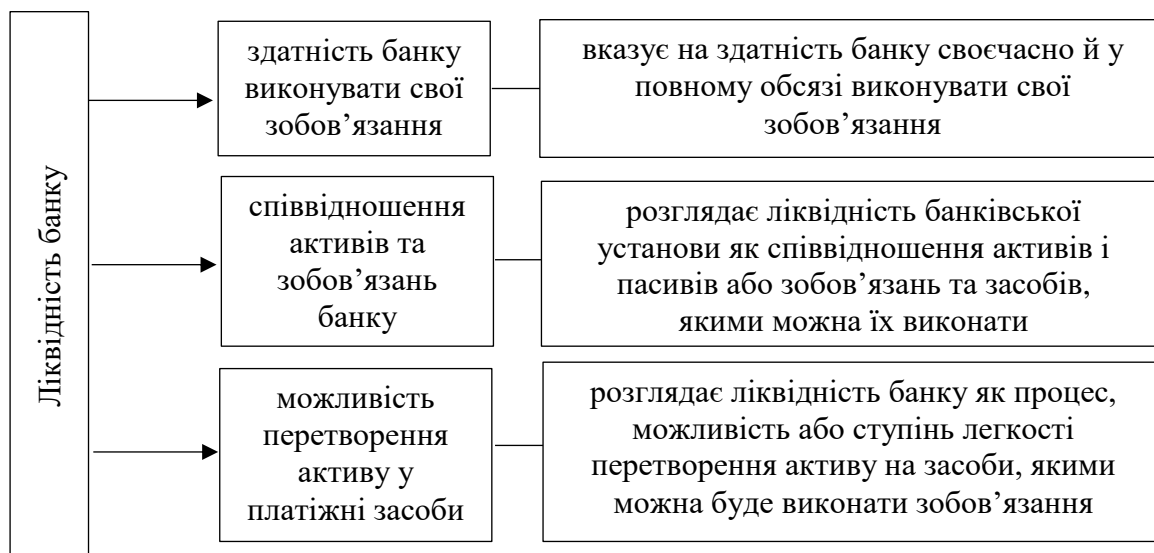


Рисунок 1.1 – Підходи до визначення поняття «ліквідності банку»

Джерело: виокремлено на основі [1, 6, 8, 11, 19, 28]

Ліквідність банківської установи тісно пов'язана з ліквідністю балансу. Ліквідність балансу банківської установи визначається як співвідношення вимог (статей активу) та зобов'язань (статей пасиву) на певний момент часу [10]. Баланс банківської установи вважається ліквідним, якщо його стан дає змогу за рахунок швидкої реалізації коштів за активом банку покривати термінові зобов'язання за пасивами. Можливість оперативного перетворення активів банку в грошову форму для виконання своїх зобов'язань залежить від багатьох факторів, серед яких найважливішим є відповідність термінів і обсягів розміщення фінансових ресурсів термінам і обсягам їх залучення. Ліквідність активів означає, що вони можуть бути безпосередньо використані для погашення боргових зобов'язань банку або перетворені в грошові та інші платіжні засоби. До ліквідних активів належать: готівкові кошти, банківські метали, кошти на кореспондентських рахунках у Національного банку України та інших банківських установах, державні цінні папери. Сутність поняття ліквідні пасиви полягає в тому, що це пасиви, які стабільно перебувають в обігу, не є надмірно чутливими до відсоткових ставок та постійно поповнюються. До ліквідних пасивів належать: залишки на поточних рахунках постійних клієнтів банківських

установ, кредити, які отримані від міжнародних фінансових організацій. Ліквідність банку підвищується, коли зменшується мінливість залишків залучених коштів. Таким чином, найважливішим аспектом ліквідності банківської установи варто вважати узгодження строків залучення та розміщення банківських ресурсів балансу банку.

Ліквідність банківської системи залежить від ліквідності окремих банківських установ, Національного банку України, загальноекономічних показників та рівня розвитку міжбанківського ринку. Це дозволяє розглядати банківську систему як єдине ціле.

На основі розгляду основних підходів до розуміння ліквідності банку, в таблиці 1.1 узагальнено визначення науковців щодо трактування поняття «ліквідність банківської системи».

Таблиця 1.1 – Трактування поняття «ліквідність банківської системи»

Автори	Сутність визначення
Малахова О., Рудан В.	«спроможність банківської системи своєчасно й у повному обсязі виконувати всі взяті на себе зобов'язання перед вкладниками, кредиторами й акціонерами банківських установ, а також спроможність залучати вільні кошти фізичних і юридичних осіб на зовнішніх і внутрішніх ринках з метою забезпечення потреб суб'єктів економіки» [17]
Іващук О.	«спроможність забезпечити своєчасне виконання всіх боргових зобов'язань перед вкладниками, кредиторами і засновниками банківських установ, можливість залучати в повному обсязі вільні кошти юридичних та фізичних осіб, надавати кредити й інвестувати розвиток економіки країни» [9, с. 166]
Косарева І., Крамська Д.	«здатність забезпечувати своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, завдяки збалансованості між строками та сумами погашення розміщених активів і строками та сумами виконання зобов'язань, а також строками та сумами інших джерел і напрямів використання коштів» [11, с. 101]
Шварц О. В.	«динамічний стан, який забезпечує своєчасність, повноту і безперервність виконання усіх грошових зобов'язань банківської системи країни, характеризує рівень її надійності та достатність коштів відповідно до потреб розвитку економіки» [38, с. 292]
Христофорова О., Мінасян М.	«сумарну кількість на кореспондентських рахунках кредитних організацій у центральному банку та разом з готівкою становлять грошову базу» [36, с. 110]
Краснова І., Громницька І.	«суму усіх ліквідних коштів, що забезпечують розрахунково-платіжні операції в країні та здатність надання нових кредитів» [12, с. 344]

Джерело: узагальнено на основі [9, 11, 12, 17, 36, 38]

З викладеного варто зауважити, що ліквідність банківської системи визначається ліквідністю банку і безпосередньо залежить від ліквідності його балансу, що формується ліквідністю активів та пасивів. Взаємозв'язок понять «ліквідність банківської системи», «ліквідність банку», «ліквідність балансу» наведено на рисунку 1.2.



Рисунок 1.2 – Взаємозв'язок понять «ліквідність балансу», «ліквідність банку», «ліквідність банківської системи»

Джерело: узагальнено на основі [1, 6, 9, 11, 19, 36, 38]

Ліквідність банківської системи уособлює всю сукупність ліквідних коштів, які обслуговують розрахунково-платіжні відносини в економіці країни та передбачає можливість надання нових кредити. Банківські установи забезпечують юридичних та фізичних осіб ліквідними коштами шляхом кредитування, повернення депозитів та здійснення платежів. Банківські установи взаємопов'язані та взаємодіють між собою, через механізми міжбанківського ринку. Вони забезпечують один одного ліквідними коштами. Банківські установи пов'язані з центральним банком, через відносини з купівлі-продажу валюти та цінних паперів, операції з рефінансування банків та мобілізаційні операції щодо залучення депозитів. Ліквідність банківської системи формується під впливом ліквідності суб'єктів – банківських установ, центрального банку і держави. Основними характерними ознаками ліквідності банківської системи є [13]:

- зазвичай трактується як динамічне явище (динамічну здатність, спроможність, стан, процес);

- передбачається здатність банківської системи забезпечити своєчасне виконання всіх зобов'язань, а саме, на відміну від банківських установ, сюди входить і готівка в обігу;

- коли йде мова про банківські установи, то коло зацікавлених осіб включає вкладників, кредиторів та акціонерів банку, а у випадку з ліквідності банківської системи – входить ще й ліквідність центрального банку та економіки в цілому;

- розглядається можливість не просто залучати депозитні кошти юридичних і фізичних осіб, а й включати операції на міжбанківському ринку, монетарні операції центрального банку та міжнародні запозичення, гранти, інші форми руху чистих зовнішніх активів [14];

- на відміну від банківських установ цільове призначення яких в забезпеченні ліквідності фокусується на можливості надавати кредити, досягненні ефективності та надійності діяльності банківської установи, то ліквідність банківської системи – це можливість залучати в необхідному обсязі

всі вільні кошти з метою інвестувати їх у розвиток економіки країни;

– ліквідність банківської системи має враховувати та поглинати вплив системних ризиків, на відміну від ліквідності банківських установ.

Варто зауважити, що негативний вплив на банківську систему має як недостатня (дефіцит), так і надмірна (профіцит) ліквідність. Низький рівень ліквідності банківської системи обмежує платоспроможність банків, спричиняє втрату довіри клієнтів до банківського сектору, зниження доступу та підвищення вартості зовнішніх джерел фінансування (в т. ч. міжнародних) для підтримання ліквідності, а відповідно створює фінансові проблеми.

Надлишкова ліквідність банківської системи свідчить про її неспроможність ефективного розпорядження наявними вільними ресурсами, знижує діяльність інструментів грошово-кредитної політики, а відповідно впливає на ефективність досягнення поставлених цілей.

Ліквідність банківської системи, як динамічний стан, характеризується постійними змінами. До зовнішніх ознак, що впливають на зменшення ліквідності банківської системи необхідно віднести [15, с. 634]:

– зменшення обсягів коштів банківських установ на кореспондентському рахунку;

– зростання попиту на кредити рефінансування Національного банку України;

– зростання залежності ресурсної бази банківських установ від обсягів міжбанківського кредитування;

– зниження залишків готівкових коштів в касах банків;

– зростання відсоткових ставок на грошово-кредитному ринку, тощо.

До зовнішніх ознак, що впливають на збільшення ліквідності банківської системи належать [31, с. 184]:

– збільшення обсягів коштів банківських установ на кореспондентському рахунку;

– зростання попиту банківських установ на стерилізаційні операції центрального банку (операції з власними борговими зобов'язаннями; операції

зворотного репо) та зменшення попиту на операції з рефінансування;

– зниження залежності ресурсної бази банків від обсягів міжбанківського кредитування;

– зниження відсоткових ставок на грошово-кредитному ринку.

Загалом, стан ліквідності банківської системи будь-якої держави залежить від певних факторів. Однак в економічній літературі виділяються лише фактори, що впливають на ліквідність окремої банківської установи, які поділяються на внутрішні і зовнішні. Внутрішні фактори включають величину капіталу банку, якість активів і пасивів, збалансування активів банку за сумами та строками, склад клієнтів банку, відпрацьованість процедур та планування інструментарію управління. Зовнішні фактори впливу на банківську ліквідність охоплюють економічну ситуацію в країні, розвиток і доступ до ринків ресурсів, а також розвиток міжнародних фінансових ринків.

Що стосується факторів впливу на ліквідність банківської системи країни, вони певною мірою збігаються з факторами впливу на ліквідність окремого банку, але мають ширший спектр, оскільки охоплюють також фактори впливу на загальну банківську ліквідність. При цьому характерно, що внутрішні фактори впливу на ліквідність банківської системи одночасно є зовнішніми факторами впливу на ліквідність окремого банку.

Характер впливу факторів на ліквідність банківської системи також доцільно поділити на зовнішні й внутрішні. До зовнішніх факторів впливу слід віднести такі [17]:

– загальний стан економіки країни, який характеризується показниками динаміки виробництва, такими як реальний валовий випуск продукції, реальний валовий внутрішній продукт, реальний обсяг промислового виробництва (як провідної галузі економіки), реальні обсяги чистого експорту (експорт за винятком імпорту) тощо. Ці показники відображають зміни макроекономічної кон'юнктури, які впливають на рівень банківського кредитування та формування кредитних ресурсів. Крім того, на ліквідність банківської системи впливає стан фінансових і валютних ринку, ліквідність підприємств (установ, організацій),

внутрішній і зовнішній борг, рівень інвестицій та інші фактори;

– стан міжнародних валютних і фінансових ринків, який характеризується зростанням або зниженням цін на фінансові ресурси, впливає на здатність вітчизняних банків залучати необхідний обсяг ресурсів;

– політичний фактор, який проявляється у негативному впливі політичної невизначеності або інших дисбалансів у роботі владних інститутів, що відображається на очікуванні економічних контрагентів, динаміці заощаджень та відповідно, на ресурсній базі банківських установ. Політична невизначеність може породжувати панічні настрої серед населення, що може призвести до дострокового зняття депозитів і зниження інтенсивності заощаджень. Крім того, політична нестабільність може підривати незалежність центрального банку, що призводить до неефективної та непрозорої підтримки, включаючи кредити рефінансування, кредити овернайт і стабілізаційні кредити;

– військовий стан, який впливає на ліквідність банківської системи, оскільки під час воєнних дій зростає економічна нестабільність і невизначеність, що може призвести до панічних настроїв серед населення, зниження довіри до фінансових установ. Крім того, руйнування інфраструктури та перебої в економічній діяльності можуть зменшити обсяги кредитування і збільшити ризики неплатежів, що також негативно впливає на ліквідність банку та банківської системи загалом.

Щодо внутрішніх факторів, які впливають на ліквідність банківської системи та окремих комерційних банків, доцільно виділити дві основні групи: економічні та організаційні фактори. Серед економічних факторів можна виділити такі [5]:

– розвиток міжбанківського ринку, який характеризується формуванням і рівнем відсоткової ставки, асортиментом послуг, таких як міжбанківський кредит, отримання позик у центральному банку, операції репо. Високий рівень розвитку міжбанківського ринку дозволяє ефективно управляти надлишком і дефіцитом ліквідності банків. Банки з надлишком ліквідних коштів можуть розміщувати їх на міжбанківському ринку, а банки з дефіцитом ліквідних коштів

можуть залучати додаткові ресурси;

– спрямованість грошово-кредитної політики в державі, яка може бути охарактеризована як експансіоністська або рестрикційна. Експансіоністська політика, супроводжується зниженням відсоткових ставок як за кредитами центрального банку, так і на міжбанківському ринку, і може призвести до нехтування рівнем ліквідності й ризиковості операцій на користь зростання прибутковості, що часто призводить до проблем із наявністю ліквідних коштів. Щодо рестрикційного характеру грошово-кредитної політики, то міжбанківські кредити дорожчають, що зменшує можливості банківських установ залучити додаткові кошти;

– дотримання банківськими установами показників ліквідності і економічних нормативів. Кожен банк, крім стандартів ліквідності, встановлених центральним банком, повинен дотримуватися внутрішніх показників ліквідності та забезпечувати достовірну звітність щодо відповідності нормативам ліквідності, щоб своєчасно отримувати кредити рефінансування від центрального банку.

Особливу увагу слід звернути на організаційні аспекти, які впливають на ліквідність банківської системи, зокрема: структура банківської системи; ефективність законодавчого регулювання банківської діяльності, а також система показників і нормативів ліквідності; рівень управління в центральних і комерційних банках.

Таким чином нестабільність на фінансових ринках змушує змінювати підходи до розуміння ліквідності, а сучасні технологічні та фінансові інновації розширюють для банківських установ та банківської системи можливості пошуку нових шляхів фінансування та забезпечення ліквідності. Одним із важливих напрямів підтримання ліквідності банківської системи є нормативно-правове регулювання рівня ліквідності банківських установ загалом, та в умовах воєнного стану зокрема, що висвітлено в наступному пункті кваліфікаційної роботи.

1.2 Інструменти регулювання ліквідності банківських установ

Однією з умов ефективної роботи банківських установ є забезпечення високого рівня надійності та мінімального ризику здійснюваних операцій, у основі чого лежить ліквідність та здатність банків безперервно виконувати свої зобов'язання перед клієнтами. Специфікою банківських установ є те, що вони використовують залучені кошти, які належать іншим суб'єктам ринку.

Регулювання ліквідності банківської системи можна охарактеризувати як «процес використання інструментів грошово-кредитної політики для вилучення надлишкової ліквідності із банківської системи або надання грошових коштів у випадку її нестачі (тобто фактично відбувається перерозподіл грошових коштів між учасниками банківської діяльності) з метою забезпечення стабільної діяльності банківської системи країни, попередження виникнення криз і банківської паніки» [37, с. 352].

Регулювання банківської ліквідності здійснюється з метою попередити виникнення системної кризи ліквідності банківської системи, яка може з'явитися через проблеми ліквідності в одному банку («ефект доміно»), що неминуче призведе до фінансових проблем у інших банківських установах. В подальшому, через ризик зараження, проблеми ліквідності можуть дістатися і закордонних банківських інститутів, особливо якщо спочатку дефіцит ліквідності виник у великого системного банку. Тому, постійний контроль та регулювання ліквідності банківських установ є важливою складовою забезпечення ліквідності банківської системи та необхідною умовою забезпечення стабільності банківської системи країни. Регулювання банківської ліквідності здійснюється з такими цілями [37, с. 353]:

- здійснення ефективної грошово-кредитної політики держави;
- контроль за діяльністю банківських установ з метою забезпечення стабільності функціонування банківської системи;
- дотримання виконання економічних нормативів ліквідності відповідно

до нормативних документів регулятора;

- здійснення ефективної діяльності кожної окремої банківської установи з одночасним одержанням прибутку;

- підтримка достатнього рівня ліквідності в банківській системі для безпечного функціонування банківських інститутів;

- забезпечення довіри юридичних та фізичних осіб до банківської системи країни в цілому для уникнення ситуацій банківської паніки;

- попередження системного ризику ліквідності, який неминуче призводить до краху та банкрутств банківського сектору.

Регулювання ліквідності банківських установ здійснюється за допомогою специфічних важелів, процедур, нормативів – інструментів. Інструменти регулювання ліквідності банківських установ можна визначити як специфічні важелі впливу, за допомогою яких регулятор чинить вплив на ліквідність банку з метою приведення її до бажаного рівня та підтримання загальної банківської стабільності.

Основна мета інструментів регулювання ліквідності – забезпечити оптимальний рівень ліквідності, який необхідний для задоволення потреб клієнтів банку та банківської системи, тобто забезпечити ефективність управління активами та зобов'язаннями.

Основним регулятором, який здійснює забезпечення ліквідності банківської системи є Національний банк України. Коли виникають проблеми з ліквідністю у банківському секторі, Національний банк України використовує власні інструменти, щоб стабілізувати ситуацію.

Національний банк України використовує різні інструменти впливу на ліквідність, як на мікро- так і на макрорівні. Відповідно до «Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи», затвердженого Постановою НБУ № 615, від 17.09.2015 р. [23], на макрорівні зазвичай використовуються операції рефінансування, стабілізаційні позики, операції на відкритому ринку, боргові операції, операції з державними цінними паперами, операції своп, встановлення

мінімальних резервних вимог. Тоді як на мікрорівні Національний банк України використовує коефіцієнти ліквідності, а саме: коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR).

З проведеного дослідження, інструментів регулювання банківської ліквідності можна поділити на: інструменти резервування; інструменти рефінансування та наглядові інструменти, що представлені на рисунку 1.3.

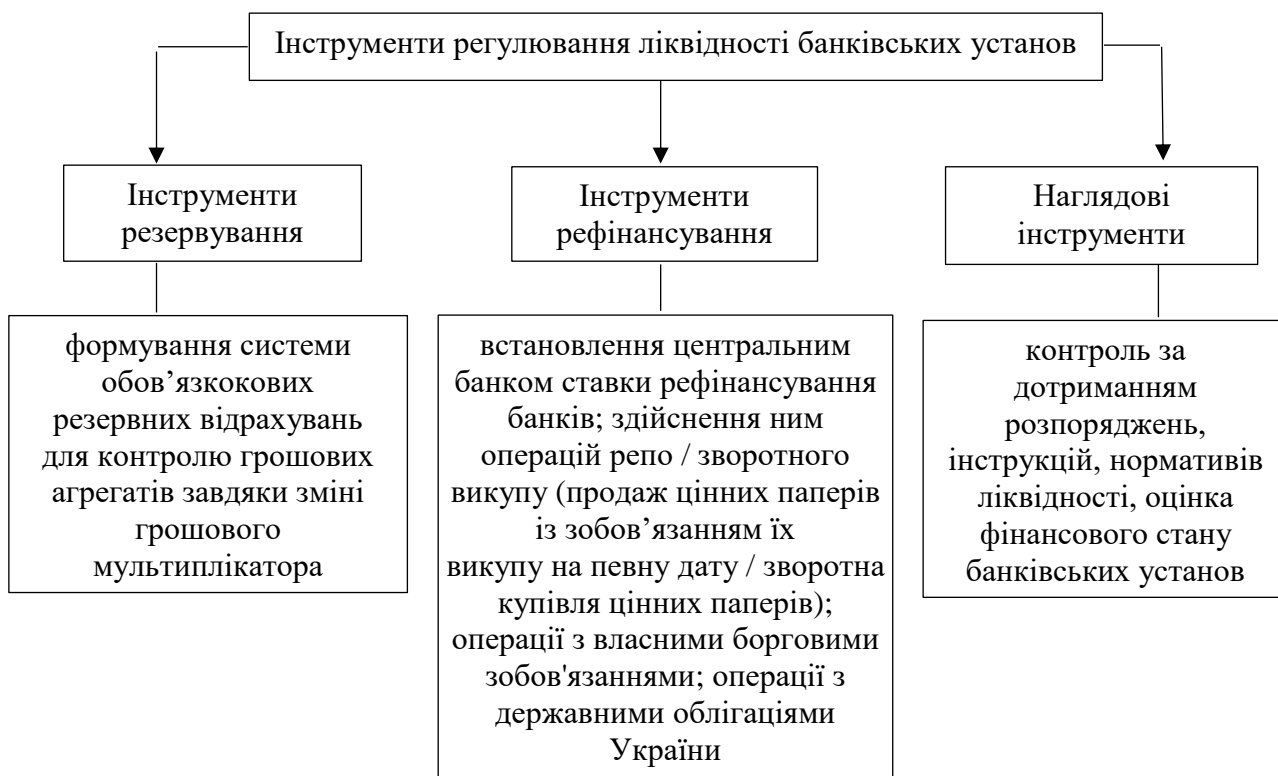


Рисунок 1.3 – Інструменти регулювання ліквідності банківських установ

Джерело: узагальнено на основі [3, 29, 37]

Національний банк використовує нормативи обов'язкового резервування відповідно до «Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні», що затверджено Постановою НБУ № 806, від 11.12.2014 [24]. Для забезпечення ліквідності банківської системи існує вимога регулятора до обов'язкового резервування банком на коррахунках Національного банку України усіх залучених коштів. Ставка таких резервів може змінюватись в залежності від

ризиків та способу залучення коштів, більш ризикові способи залучення вимагатимуть вищої ставки резервування. Резерви коррахунків можуть бути використані лише на погашення депозитів банку, а також є елементами безпеки та довіри вкладників до банківської системи, оскільки вони розуміють що банківська установа зберігає певну частку запозичених коштів на випадок несподіваного відпливу коштів.

Впродовж 2016-2020 років обов'язкові резерви банківських установ були практично незмінними. З початком повномасштабної війни, що спричинила порушення фінансової стабільності в банківській системі, впродовж 2022-2023 років нормативи обов'язкового резервування переглядалися декілька разів (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2 – Нормативи формування банками обов'язкових резервів

Показник	Національна валюта			Іноземна валюта		
	до 11.03.2023	з 11.03.2023	з 11.10.2023	до 11.03.2023	з 11.03.2023	з 11.10.2023
Кошти на вимогу і кошти на поточних рахунках юридичних осіб, %	5	10	10	15	20	20
Кошти на вимогу і кошти на поточних рахунках фізичних осіб, %	10	20	20	20	30	30
Строкові кошти і вклади (депозити) фізичних осіб із мінімальним початковим строком погашення до 92 календарних днів (включно), %	–	–	20	–	–	30
Строкові кошти і вклади (депозити) юридичних осіб (крім інших банків), %	0	0	10	10	10	20
Строкові кошти і вклади (депозити) фізичних осіб із мінімальним початковим строком погашення, що становить 93 календарні дні та більше, %	–	–	0	–	–	10
Кошти вкладів (депозитів) і кошти на поточних рахунках інших банків- нерезидентів та кредити, що отримані від міжнародних (крім фінансових) та інших організацій-нерезидентів, %	5	10	10	15	20	20

Джерело: побудовано за даними [2, 4]

Додаткове підвищення нормативів обов'язкового резервування банківських установ за коштами на поточних рахунках фізичних осіб сприятиме зниженню профіциту ліквідності в банківській системі, який сконцентрований в основному за цими рахунками. Проте, введення додаткових резервів призведе до зростання обов'язкових резервів, які повинні будуть формувати банківські установи, що вплине на функціонування банків та його прибутковість.

Рефінансування банківських установ як інструменту підтримання ліквідності банківської системи сприяє розширенню грошової маси в економіці країни. Для банківських установ кредити рефінансування є джерелом тимчасових ліквідних коштів, доступність яких залежить від фінансового стану установи та цілей грошово-кредитної політики, і надаються під забезпечення, встановлене регулятором відповідно до ситуації на грошово-кредитному ринку.

Інструменти рефінансування за видами операцій з регулювання ліквідності банків поділяються на [3, с. 45]:

– кредитні операції, результатом яких є підтримання банківської ліквідності шляхом надання у тимчасове користування коштів Національного банку України на платній основі (операції прямого репо, операції своп та операції з купівлі державних облігацій);

– депозитні операції, результатом яких є вилучення Національним банком України надлишкової ліквідності банківської системи з метою зменшення пропозиції грошей та посилення чутливості грошово-кредитного ринку до інструментів грошово-кредитної політики (операції зворотного репо, депозитні сертифікати).

Одним з інноваційних інструментів підтримки ліквідності банківських установ, який використовує регулятор, є операції своп. Це кредитна операція, яка реалізується на основі двосторонньої угоди між банківською установою і центральним банком про обмін іноземної валюти на національну за офіційним курсом на дату здійснення операції на визначений термін та за відповідною відсотковою ставкою.

Іншим інструментом Національного банку України для підтримки ліквідності, який набув широкого застосування в умовах війни, є стабілізаційний кредит. Стабілізаційний кредит як регуляторний інструмент, переважно використовується в кризових умовах нестабільного функціонування грошово-кредитного ринку. Стабілізаційний кредит є цільовим кредитом для здійснення заходів фінансового оздоровлення банківських установ на встановлений центральним банком термін. Стабілізаційний кредит може отримати [18, с. 105]:

- фінансово стабільна банківська установа, яка бере на себе борг банку, що перебуває в стані фінансового оздоровлення;
- банківська установа, яка розробила програму фінансового оздоровлення і звернулася з проханням про надання стабілізаційного кредиту;
- банківська установа, що перебуває в стані фінансового оздоровлення і звернулася з проханням про надання стабілізаційного кредиту під гарантію або поруку фінансово стабільного банку або іншої фінансової установи.

Ще одним інструментом регулювання ліквідності банківських установ, який набув поширення в умовах війни, операції з власними борговими зобов'язаннями (деPOSITNІ сертифікати які є борговими цінними паперами Національного банку України в бездокументарній формі, які підтверджують факт розміщення в центральному банку коштів банківської установи та її право на отримання внесеної суми та відсотків після закінчення встановленого строку) та операції зворотного репо (деPOSITNІ операція, яка базується на двосторонньому договорі між Національним банком України та банківською установою про продаж центральним банком зі свого портфеля державних облігацій з одночасним зобов'язанням зворотного їх викупу в банків за обумовленою в договорі ціною та на обумовлену дату).

Зазначимо, що операції з державними цінними паперами на відкритому ринку є найбільш гнучким інструментом регулювання кредитних вкладень і ліквідності комерційних банків. Їхня суть полягає у купівлі або продажу центральним банком цінних паперів з метою впливу на ресурсну базу комерційних банків.

Загалом операції центрального банку з державними облігаціями використовуються для регулювання грошового ринку, управління державним боргом, активізації міжбанківських операцій з державними цінними паперами та сприяння встановленню котирувальних цін на ці папери.

Практично у перші дні війни НБУ швидко відреагував на нові виклики для банківської системи та впровадив ряд заходів рефінансування, з метою забезпечення ліквідності та мінімізації відпливу коштів з рахунків клієнтів банківських установ. Національним банком України, поряд з стандартними інструментами рефінансування, було запроваджене бланкове рефінансування (без обмежень за сумою терміном до 1 року з можливістю пролонгації на 1 рік). В перші дні війни, бланковим кредитуванням скористалися більше 29 банків. Найбільший попит на кредити регулятора спостерігалися в кінці лютого – першій декаді березня 2022 року. Поступово потреба банків в кредитах рефінансування поступово зменшувалася внаслідок профіциту ліквідності у банківській системі та підвищення НБУ ставки рефінансування до 27 % річних [26].

У 2019 році, імплементуючи вимоги Базеля III у практичну діяльність банківської системи України, Національним банком України, впроваджено розрахунок коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнта стабільного довгострокового фінансування (NSFR). Характеристика та розрахунок економічних нормативів регулювання ліквідності представлено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Характеристика та розрахунок LCR та NSFR нормативів

Назва	Характеристика	Розрахунок
Норматив LCR (коефіцієнт покриття ліквідності)	визначає мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття очікуваного відтоку коштів з банку протягом 30 днів з урахуванням стрес-сценарію	$LCR = \frac{ВЛА}{ЧВ} \geq 100 \%$ де <i>ВЛА</i> – високоліквідні активи; <i>ЧВ</i> – чистий відтік грошових коштів протягом 30 днів
Норматив NSFR (коефіцієнт чистого стабільного фінансування)	відображає довгострокову ліквідність у банку	$NSFR = \frac{СФ_{\phi}}{СФ_{н}} \geq 100 \%$ де <i>СФ_φ</i> – наявне стабільне фондування <i>СФ_н</i> – необхідне стабільне фондування

Норматив LCR (коефіцієнт покриття ліквідністю) поділяється на два показники:

- LCR_{вв} – норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами;
- LCR_{ів} – норматив коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті.

Норматив визначає мінімально необхідний рівень ліквідності для покриття очікуваного відтоку коштів з банку протягом 30 днів з урахуванням стрес-сценарію. В Україні нормативний показник змінювався з моменту його впровадження, поступово. Починаючи з 01.02.2019 року мінімальне значення LCR_{вв} складало 80 %, LCR_{ів} – 50 %. В подальшому рекомендоване нормативне значення зростало та станом на 01.12.2019 року, його мінімальне значення досягло 100 % [1, с. 8].

З 1 квітня 2021 року Національним банком України було запроваджено показник NSFR (коефіцієнт чистого стабільного фінансування). Цей норматив, заснований на європейському законодавстві та Базельських рекомендаціях. Норматив визначає мінімально необхідний рівень ліквідності банку на горизонті один рік. Нормативне рекомендоване значення показника поступово зростало, з 80 % станом на 01.10.2020 р. до 100 % станом на 01.10.2022 р.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування розраховується як співвідношення між обсягом наявного стабільного фондування (визначається на основі структури ресурсної бази банківської установи, що залежно від її виду та терміновості із застосуванням коефіцієнтів) та обсягом необхідного стабільного фондування (визначається залежно від структури активів і позабалансових зобов'язань банку з використанням коефіцієнтів). Різними категоріями активів присвоюються різні частки, які залежать від виду та строковості активів банківської установи. Наприклад, довгострокові кредити мають підвищений коефіцієнт, тоді як для готівки і державних облігацій застосовується коефіцієнт 5 %. Найвищий коефіцієнт застосовується для іпотечних кредитів – 65 %, необоротних цінних паперів – 85% та інших активів – 100%.

До пасивів також присвоюються коефіцієнти залежно від строковості та виду. Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) орієнтований на

один рік. Дотримання цього нормативу стимулює банківські установи збільшувати строковість пасивів, підвищувати стабільність фондування та зменшувати залежність від короткострокового фондування. Тобто довгострокові кредити не повинні фінансуватися за рахунок короткострокових депозитів [7].

Для забезпечення безперебійної роботи банківських установ та забезпечення їх ліквідності, з початком повномасштабного вторгнення на територію України НБУ запровадив певні послаблення для банків [1, с. 11]:

- скасування заходів впливу за порушення низки нормативів: капіталу, ліквідності, кредитного ризику, лімітів відкритої валютної позиції, строків подання статистичної звітності, якщо такі порушення виникли після 24 лютого 2022 року;

- проведення зовнішньої оцінки стійкості для банків перенесене на 2023 рік;

- скасування заходів впливу за невчасне оприлюднення фінансової та консолідованої фінансової звітності;

- скасування заходів впливу за порушення формування та зберігання обов'язкових резервів;

- дозвіл використання хмарних сервісів, які розміщуються на території ЄС, Великої Британії, США та Канади для підвищення стабільності роботи банківської системи [1, с. 11].

В умовах воєнних дій та мінливості економічних процесів ліквідність банківської системи виступає основною якісною характеристикою діяльності банківських установ. При цьому, постає необхідність у забезпеченні ефективного регулювання ліквідності банківських установ для постійного підтримання балансу вхідних і вихідних потоків, підтримання стійкості та прибутковості банків. З цією метою, регулятором, застосовуються інструменти регулювання ліквідності для попередження виникнення банківських криз.

2 Аналітико-практичні аспекти забезпечення ліквідності банківської системи

2.1 Аналіз ліквідності банківської системи України та фінансово-господарської діяльності АТ «ПУМБ»

Регулювання ліквідності банківської системи відіграє ключову роль у досягненні операційних цілей монетарної політики, зокрема – у підтримці короткострокових ставок міжбанківського ринку на рівні, близькому до ключової процентної ставки Національного банку України – облікової ставки. Розуміння основних чинників, що впливають на ліквідність банківської системи, дозволяє кожному учаснику ринку більш виважено підходити до прогнозування та управління власною ліквідністю, мати об'єктивні орієнтири для планування операцій на міжбанківському ринку та визначення оптимальних потреб для участі в регулюючих операціях, які проводить Національний банк України.

Значний запас ліквідності банків допоміг банківській системі забезпечити стабільне функціонування на початку воєнного вторгнення. Масове вилучення вкладів населенням, зокрема через зняття готівки, могло спричинити кризу ліквідності. Проте Національний банк України оперативно відреагував на нові виклики та ухвалив постанову щодо роботи банківської системи в умовах воєнного стану. Одним із пунктів цієї постанови, було рефінансування банків для підтримки ліквідності, без обмежень по сумі на строк до одного року з можливістю продовження ще на один рік. Бланкове рефінансування було застосовано вперше, разом з іншими стандартними інструментами підтримки ліквідності. 25 лютого 2022 року загальний обсяг наданих коштів з підтримки ліквідності банків склав 51511,5 млн грн. На кінець березня 2022 року, банківським установам було надано кредитів рефінансування на суму 17071,0 млн грн. Такий механізм бланкового рефінансування допоміг посилити здатність

банківських установ виконувати зобов'язання перед клієнтами в умовах війни (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1 – Динаміка проведених операцій Національним банком України з регулювання ліквідності банківських установ в 2021-2024 роках

Станом на	Загальний обсяг наданих коштів з підтримки ліквідності банків, млн грн	у тому числі, млн грн		Загальний обсяг з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів, млн грн
		через постійно діючу лінію рефінансування (кредити овернайт)	шляхом проведення тендеру з підтримання ліквідності банків	
01.01.2022 р.	70,0	70,0	–	95287,0
01.04.2022 р.	17071,0	150,0	1260,0	149401,0
01.06.2022 р.	350,0	350,0	–	170554,0
01.09.2022 р.	5011,0	5011,0	–	217932,0
01.01.2023 р.	50,0	50,0	–	385174,0
01.04.2023 р.	140,0	–	140,0	351782,0
01.06.2023 р.	140,0	–	140,0	301913,0
01.09.2023 р.	0,9	0,9	–	316438,0
01.01.2024 р.	–	–	–	465699,0
01.03.2024 р.	150,0	150,0	–	377255,0
01.06.2024 р.	–	–	–	366823,0

Джерело: побудовано за даними [21]

Обсяг наданого банкам рефінансування скоротився з 17071 млн грн на 01 квітня 2022 р. (до підвищення НБУ облікової ставки до рівня 25 %) – до 150 млн грн станом на 01 березня 2024 р. Водночас обсяг чистого рефінансування, тобто рефінансування яке наданого банківським установам без врахування кредитів НБУ, що залишилися на рахунках виведених з ринку установах, знизився до мінімальної позначки 50 млн грн. Ключовими чинниками прискорення процесу повернення кредитів рефінансування стала висока собівартість цих ресурсів для банківських установ та збереження значного профіциту ліквідності банківської системи загалом. Потреба в кредитах рефінансування банків, поступово зменшилася внаслідок профіциту ліквідності у банківській системі та підвищення НБУ ставки рефінансування з 11 % на початок 2022 року до 27 % на кінець 2022 року.

Починаючи з 2022 року, зростає продаж депозитних сертифікатів Національним банком України. Зокрема загальний обсяг з мобілізації коштів банків шляхом розміщення депозитних сертифікатів зріс з 95287,0 млн грн в 2022 році до 366823,0 млн грн в 2024 році. Цей процес сприяє відтворенню ліквідності банків в короткостроковому періоді через їхню високу дохідність та збереження значного профіциту ліквідності банківської системи загалом.

Однак згодом у банківських установ виникла нова проблема. Для збільшення рівня ліквідності, банки залучали на свої рахунки значні обсяги коштів, що збільшило витрати банків й зменшило їх прибуток. Вказані кроки, в кінцевому підсумку, призвели до зниження платоспроможності банківської установи. У 2022 році банківські вклади в гривні зросли на 20 %. Зокрема, депозити населення зросли на 30 % або 137658 млн грн. Проте приріст залучених коштів відбувся за рахунок вкладів клієнтів на вимогу, що збільшує ризик ліквідності для деяких банківських установ.

Важливим інструментом підтримки ліквідності банківських установ є вимоги щодо формування банками обов'язкових резервів. Додаткове підвищення, Національним банком України, нормативів обов'язкового резервування банківських установ за коштами на поточних рахунках фізичних осіб, яке відбулося в 2023 році, сприяло зниженню профіциту ліквідності в банківській системі (рисунок 2.1).

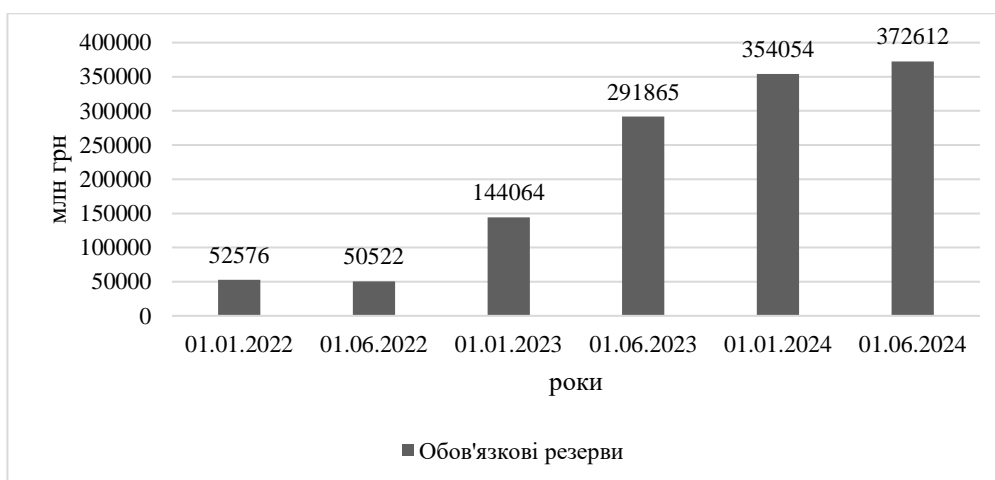


Рисунок 2.1 – Обсяг обов'язкових резервів банківських установ в 2021-2024 роках

Загальний обсяг обов'язкових резервів, який банки додатково сформували по обов'язкових резервах збільшився на 60541 млн грн. Зниження обсягу вільних коштів у банківській системі заохотило банківські установи до активнішої конкуренції за строкові кошти фізичних осіб та до подальшого підвищення ставок за гривневими депозитами.

В таблиці 2.2. наведено динамку показників ліквідності банківської системи України.

Таблиця 2.2 – Динаміка показників ліквідності банківської системи України в 2021-2023 роках

Показники	Станом на		
	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Кількість діючих банків	71	67	63
LCR _{вв} середнє значення по банківській системі, %	464,06	1516,19	2377,19
LCR _{вв} середнє значення по групі ощадних банків, %	328,71	452,58	540,91
LCR _{ів} , середнє значення по банківській системі, %	381,11	868,82	769,51
LCR _{ів} , середнє значення по групі ощадних банків, %	281,44	356,85	442,52
NSFR середнє значення по банківській системі, %	222,23	238,06	350,20
NSFR середнє значення по групі ощадних банків, %	130,22	145,85	187,39

Джерело: пораховано за даними [20]

Слід відзначити, що протягом 2022 року ліквідність банківських установ залишалась доволі високою і всі нормативи ліквідності мали тенденцію до суттєвого зростання, як по банківській системі в цілому, так і по групі ощадних банків. Якщо в середньому значення коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами (LCR_{вв}) зросло більше як в 3 рази по банківській системі, то по групі ощадних банків у 1,38 рази.

Більшість з банківських установ, в 2023 році зберегли показники ліквідності на рівні 2022 року. Однак окремі, банки зуміли їх покращити, зокрема, АТ «Альпарі-банк» значення коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами склало 117827 %, значення коефіцієнта покриття ліквідності в іноземній валюті (LCR_{ів}) – 12581 %. АТ «БТА банк» наростив значення показника LCR_{вв} до 1480 %. Значно перевищують нормативне значення

коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами у таких банків як АТ «ОКСІ Банк», АТ «СЕБ корпоративний банк». У той же час найнижчі значення показника у АТ «КристалБанк» – 130 % та в АТ «Таскомбанк» – 170 %. У групі ощадних банків, на початок 2023, найвища ліквідність за всіма валютами у АТ «А-Банк» – 939 %, тоді як найнижча у АТ «Ощадбанк» – 280 %.

Коефіцієнта покриття ліквідності в іноземній валюті (LCRiv) – зростає впродовж 2023 року у 2,28 рази. Зазначимо досить високі показники LCRiv спостерігаються в таких банків: АТ «Банк «ПОРТАЛ», АТ «Альпарі Банк», у яких даний показник в декілька разів вищий від нормативного.

Протягом 2021-2023 років середнє значення коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами по банківській системі зросло з 464,06 % на кінець 2021 року до 2377,19 % на кінець 2023 року. Середнє значення по банківській системі коефіцієнта покриття ліквідністю в іноземній валюті на кінець 2021 року склало 381,11 %. Протягом 2022 року, значення показника зросло та склало на кінець року 868,82 %. Впродовж 2023 року коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті по банківській системі зменшився та склав 769,51 %.

Стосовно дотримання банківськими установами коефіцієнта чистого стабільного фінансування, то станом на 01.01.2024 року практично всі діючі банки дотримуються цього показника. Найвищі значення показника зафіксовано у таких банків, як АТ «СітіБанк» – 1029 %, АТ «Себ Корпоративний банк» – 2148 %, АТ «Дойче Банк ДБУ» – 1387%.

Аналізуючи динаміку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR), як по групі ощадних банків, так і по банківській системі загалом в 2022-2023 рока суттєвих змін не відбулося. На початок 2022 року, коефіцієнт чистого стабільного фінансування по банківській системі склав 222,23 %. Впродовж 2022 року, значення показника по банківській системі зросло, та склало 238,06 %. Станом на початок 2024 року коефіцієнта чистого стабільного фінансування по банківській системі становив 350,20 %, по групі ощадних банків – 187,39%, що вище від оптимального значення і в черговий раз підтверджує профіцит ліквідності у банківській системі України

АТ «Перший Український Міжнародний Банк» – це великий і надійний приватний банк, який вже 33 роки працює на українському фінансовому ринку та надає клієнтам якісні банківські послуги та постійно удосконалює сервіс. АТ «ПУМБ» входить у десятку найбільших банків України за ключовими фінансовими показниками. АТ «ПУМБ» є універсальним банком, діяльність якого зосереджена на комерційних, роздрібних та інвестиційно-банківських операціях. Домінуючим контрольним пакетом акцій АТ «ПУМБ» володіє інвестиційна компанія SCM Holdings Limited Company, 100 % акцій якої належать єдиному акціонеру – Р. Л. Ахметову [33].

Для дослідження фінансового стану АТ «ПУМБ», в роботі здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності установи в розрізі її активних та пасивних операцій, що представлено в додатку А. Дані для аналізу отримано з фінансової звітності АТ «ПУМБ», яка є у відкритому доступі на сайті банку та наведена в додатках Б-Г.

З аналізу таблиці А1 (додаток А), зроблено висновки, що в 2021 році обсяг активів АТ «ПУМБ» становив 104648824 тис. грн. На кінець 2022 року активи банку збільшилися, в порівнянні з 2021 роком, на 7325396 тис. грн або 7,0 % та склали 111974220 тис. грн. Впродовж 2023 року активи установи, збільшилися на 41360626 тис. грн або 36,94 % та склали 153334846 тис. грн, що відображено на рисунку 2.2.

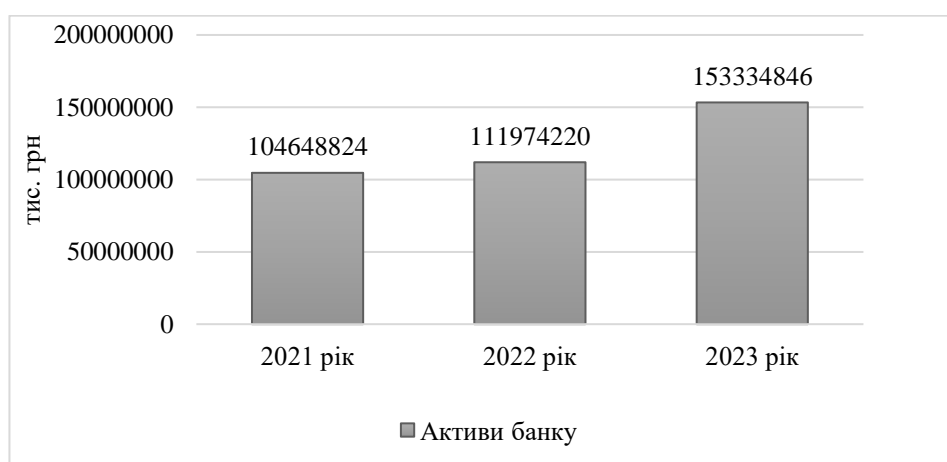


Рисунок 2.2 – Динаміка активів АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Джерело: побудовано за даними таблиці А1 додатку А

Грошові кошти та їх еквіваленти АТ «ПУМБ» на кінець 2021 року склали 4531787 тис. грн. Їх вартість зросла, в 2022 році, на 1570565 тис. грн або 34,66 % та склала на кінець року 6102352 тис. грн. Впродовж 2023 році, грошові кошти та їх еквіваленти збільшилися на 6782718 тис. грн або 111,15 % та склали 12885070 тис. грн.

Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток АТ «ПУМБ» на кінець 2021 року склали 10814 тис. грн. В 2022 році на балансі установи не було фінансових активів, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток. В 2023 році показник склав 8510 тис. грн.

Кошти в інших банках АТ «ПУМБ», в 2021 році, склали 10697154 тис. грн. Зростання показника в 2022 році склало 75,87 % або 8116085 тис. грн та дорівнювало, на кінець року 18813239 тис. грн. Впродовж 2023 року кошти АТ «ПУМБ», які були розміщені в інших банках зменшилися на 3748819 тис. грн або 19,93 %, в порівнянні з попереднім періодом і склали 15064420 тис. грн.

Кредиторська заборгованість клієнтів АТ «ПУМБ» в 2021 році становила 53086793 тис. грн. На кінець 2022 року, заборгованість клієнтів банку, зменшилася на 9316556 тис. грн або 17,65 % та склала 43770237 тис. грн. Впродовж 2023 року, видані кредити банківською установою збільшилися на 8287810 тис. грн або 18,93 % та склали 52058047 тис. грн.

Цінні папери АТ «ПУМБ», які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід в 2021 році становили 32042132 тис. грн. Їх балансова вартість зросла, протягом 2022 року, на 5576136 тис. грн або 17,40 % і склала 37618268 тис. грн. Впродовж 2023 року показник збільшився на 30549586 тис. грн або 81,21 % та склав 68167854 тис. грн.

Інвестиційна нерухомість АТ «ПУМБ» в 2021 році склала 62099 тис. грн. В 2022 році року інвестиції банківської установи в нерухомості зменшилися на 2931 тис. грн або 4,72 % та склали 59168 тис. грн. Впродовж 2023 році значення показника не змінилося та залишилося на рівні попереднього року, що свідчить про те що установою не було відкрито жодного нового відділення.

В 2021 та 2023 роках дебіторська заборгованість банку щодо поточного податку на прибуток була відсутня. В 2022 році дебіторська заборгованість АТ «ПУМБ» з податку на прибуток склала 32962 тис. грн.

В 2021 році банківська установа мала 13200 тис. грн відстрочених податкових активів, які на кінець 2022 року зросли на 190125 тис. грн або 1440,34 % та склали 203325 тис. грн.

Основні засоби та нематеріальні активи АТ «ПУМБ» в 2021 році склали 2298132 тис. грн. Впродовж 2022 року, показник збільшився на 326336 тис. грн або 14,20 % та склала 2624468 тис. грн. В 2023 році основні засоби та нематеріальні активи АТ «ПУМБ» зменшилися на 417884 тис. грн або 15,92 % та склали 2206584 тис. грн.

Інші фінансові активи фінансової установи в 2021 році становили 1040437 тис. грн. В 2022 році, інші фінансові активи АТ «ПУМБ» збільшилися на 478419 тис. грн або 45,98 % та склали 1518856 тис. грн. Впродовж 2023 році значення показника зросло на 737875 тис. грн або 48,58 % та склало 2256731 тис. грн.

Інші активи АТ «ПУМБ» в 2021 році склали 866276 тис. грн. В 2022 році їх балансова вартість збільшилася на 365068 тис. грн або 42,14 та склала 1231344 тис. грн. Зменшення інших активів банківської установи, в 2023 році, склало 602883 тис. грн або 48,96 %.

В таблиці А2 (додаток А) здійснено аналіз динаміки зобов'язань АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках.

Зобов'язання АТ «ПУМБ», впродовж аналізованого періоду, мали тенденцію до зростання. Зокрема в 2021 році зобов'язання банку склали 92087531 тис. грн. На кінець 2022 року, зобов'язання фінансової установи склали 100277839 тис. грн та зросли впродовж року, в порівнянні з показником попереднього року, на 8190308 тис. грн або 8,89 %. На кінець 2023 року зобов'язання банку склали 135945074 тис. грн. Їх балансова вартість на кінець року збільшилася, в порівнянні з попереднім періодом минулого року, на 35667235 тис. грн або 35,57 %. На рисунку 2.3 представлено динаміку зобов'язань банку в 2021-2023 роках.

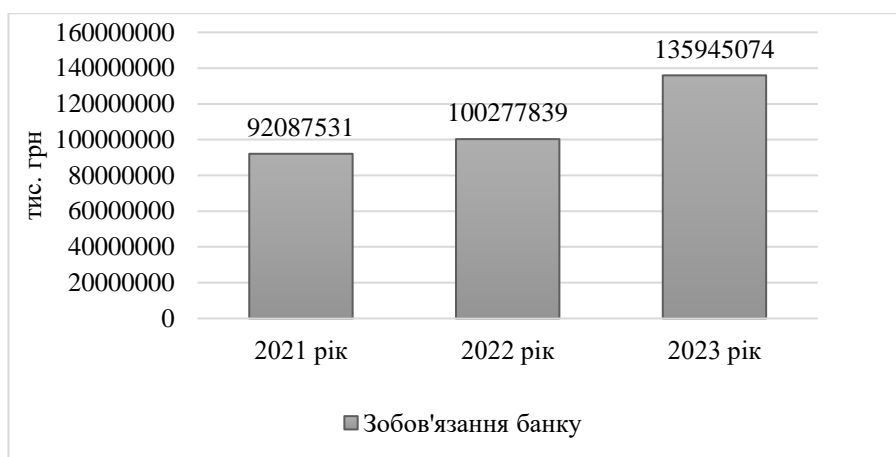


Рисунок 2.3 – Динаміка зобов'язань АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Джерело: побудовано за даними таблиці А1 додатку А

Кошти отримані від НБУ в 2021 році склали 5693029 тис. грн. На кінець 2022 року, їх вартість зменшилася на 1504725 тис. грн або 26,43 % та склала 4188304 тис. грн. В 2023 році АТ «ПУМБ» не отримував кредитів від Національного банку України.

Кошти банків, які залучені АТ «ПУМБ» в 2021 році склали 1445197 тис. грн. В 2022 році кошти банків збільшилися на 879025 тис. грн або 60,82 % та склали 2324222 тис. грн. Кошти банків в 2023 році становили 2716727 тис. грн, а їх балансова вартість зросла, в порівнянні з 2022 роком, на 392505 тис. грн або 16,89 %.

Залучені кошти клієнтів банку АТ «ПУМБ», на кінець 2021 року склали 80648384 тис. грн. Зростання залучених коштів від юридичних та фізичних осіб на кінець 2022 року, склало 9517093 тис. грн або 11,80 %. Вони становили на кінець року 90165477 тис. грн. Впродовж 2023 року, залучені кошти клієнтів банку збільшилися на 36213659 тис. грн або 40,16 % та склали 126379136 тис. грн на кінець року.

Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток АТ «ПУМБ» в 2021 році склали 8204 тис. грн. Їх сума впродовж 2022 року зросла на 85603 тис. грн або 1043,43 % та склала 93807 тис. грн. Зменшення фінансових зобов'язань, що обліковуються за справедливою

вартістю через прибуток або збиток в 2023 році склало 92557 тис. грн або 98,67 %, а їх сума на кінець року склала 1250 тис. грн.

Зобов'язання АТ «ПУМБ» щодо поточного податку на прибуток на кінець 2021 року склали 257844 тис. грн. Впродовж 2022 року, їх вартість зменшилася на 100 %. На кінець 2023 року, зобов'язання АТ «ПУМБ» з податку на прибуток збільшилися на 3200277 тис. грн та склали 3200277 тис. грн.

Впродовж 2021-2022 років у банківської установи були відсутні відстрочені податкові зобов'язання. В 2023 році їх вартість склала 120273 тис. грн.

Резерви за зобов'язаннями АТ «ПУМБ» в 2021 році склали 274195 тис. грн. В 2022 році резерви банківської установи за зобов'язаннями зросли на 40768 тис. грн або 14,87 % та склали 314963 тис. грн. Резерви за зобов'язаннями АТ «ПУМБ» впродовж 2023 року зменшилися на 82086 тис. грн або 26,06 % та склали 232877 тис. грн.

Інші фінансові зобов'язання АТ «ПУМБ» на кінець 2021 року, склали 2521457 тис. грн. Впродовж 2022 року, їх сума зменшилися на 265241 тис. грн або 10,52 % та склала 2256216 тис. грн. Протягом 2023 року, інші фінансові зобов'язання фінансової установи зменшилися на 129691 тис. грн або 5,75 % та склали 2126525 тис. грн.

Інші зобов'язання АТ «ПУМБ» на кінець 2021 року склали 1239221 тис. грн. В 2022 році, їх вартість зменшилася на 304371 тис. грн або на 25,56 %. На кінець 2023 року інші зобов'язання банку збільшилися на 233159 тис. грн або 24,94 % та склали 1168009 тис. грн.

В таблиці А3 (додаток А) здійснено аналіз власного капіталу АТ «ПУМБ» у 2021-2023 роках.

За аналізований період, власний капітал АТ «ПУМБ» характеризується тенденцією як до зростання, так і до спадання. Станом на кінець 2021 року власний капітал фінансової установи склав 12561293 тис. грн. Зменшення власного капіталу банку, в 2022 році склало 864912 тис. грн або 6,89 %. Власний капітал АТ «ПУМБ» в 2022 році склав 11696381 тис. грн. Впродовж 2023 року

власний капітал банку збільшився на 5693391 тис. грн або 48,68 % і склав 17389772 тис. грн. Динаміка власного капіталу АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках представлено на рисунку 2.4.

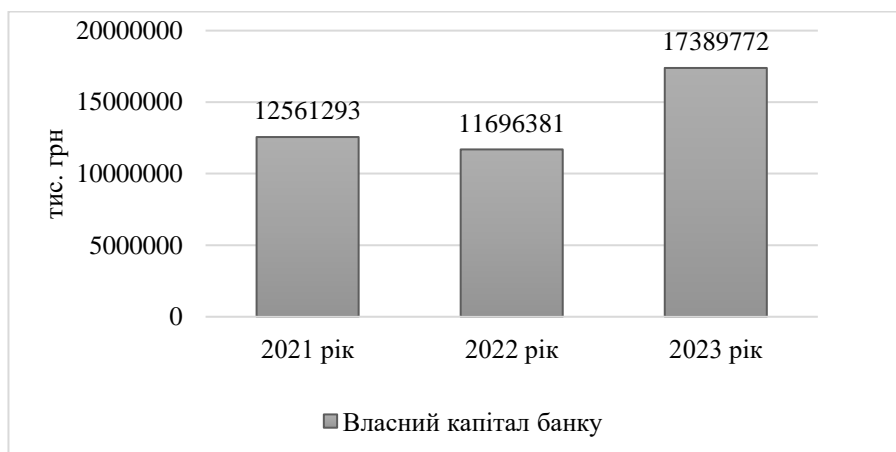


Рисунок 2.4 – Динаміка власного капіталу АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці А3 додатку А

В аналізованому періоді статутний капітал АТ «ПУМБ» склав 4780595 тис. грн та не змінювався протягом 2021-2023 років. Емісійні різниці АТ «ПУМБ» також, протягом 2021-2023 років залишалися сталими та становили 101660 тис. грн. Така ж тенденція, прослідковується і з резервами та іншими фондами АТ «ПУМБ», які протягом 2021-2023 років, були на рівні 2909909 тис. грн.

Резерви переоцінки АТ «ПУМБ» в 2021 році склали 562156 тис. грн. Значення показника, впродовж 2022 року, зменшилося на 481742 тис. грн або 85,7 % та склало 80414 тис. грн. Резерви переоцінки установи в 2023 році збільшилися, в порівнянні з 2022 роком, на 1730159 тис. грн або 2151,56 % та склали 1810573 тис. грн.

На кінець 2021 року АТ «ПУМБ» мав нерозподілений прибуток в сумі 4206973 тис. грн. Впродовж 2022 року розмір нерозподіленого прибутку фінансової установи зменшився на 383170 тис. грн або 9,11 % і склав 3823803 тис. грн. На кінець 2023 року, сума нерозподіленого прибутку АТ «ПУМБ» склала 7787034 тис. грн та зросла, протягом року, на 3963231 тис. грн або 103,65 %.

Склад та динаміку фінансових результатів АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках наведено в таблиці А4 (додаток А).

На кінець 2021 року загальний розмір чистого прибутку отриманого АТ «ПУМБ» склав 4187592 тис. грн. В 2022 році банк, отримав збиток в розмірі 397723 тис. грн. В 2023 році, діяльність банку була прибутковою, розмір отриманого прибутку склав 3955475 тис. грн. Динаміка прибутку АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках наведено на рисунку 2.5.

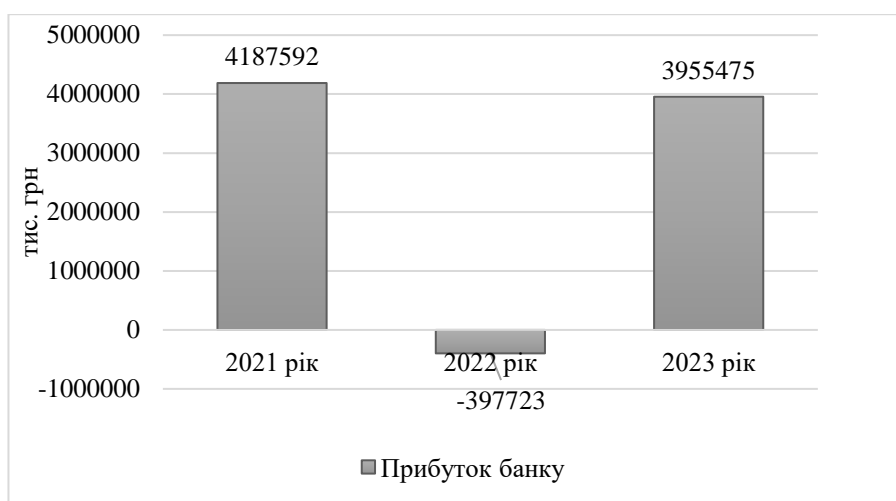


Рисунок 2.5 – Динаміка прибутку АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними таблиці А4 додатку А

В загальній сумі доходів, отриманих АТ «ПУМБ» в 2021 році, процентні доходи, склали 9230891 тис. грн. На кінець 2022 року, їх сума зросла на 923660 тис. грн або 10,01 % та склала 10154551 тис. грн. Протягом 2023 року процентні доходи банку збільшилися на 2210933 тис. грн або 21,77 % та склали, на кінець року, 12365484 тис. грн. Таких результатів вдалось досягти завдяки прозорим та вигідним тарифам, які пропонує банк як громадян, так і бізнесу.

Чисті комісійні доходи банку в 2021 році склали 1718079 тис. грн. Впродовж 2022 року, комісійні доходи, установи збільшилися на 33524 тис. грн або 1,95 % та склали 1751603 тис. грн. на кінець 2023 року, вартість отриманих

комісійних доходів АТ «ПУМБ» склала 2004134 тис. грн та зросла, протягом року на 252531 тис. грн або 14,42 %, в порівнянні з попереднім роком.

Витрати АТ «ПУМБ» в 2021 році склали 6806456 тис. грн. Впродовж 2022 року, загальна вартість витрат банку збільшилася на 9131546 тис. грн або 134,16 % та склала 15938002 тис. грн. В 2023 році, загальна сума понесених витрат банку склала 7806250 тис. грн, що менше від попереднього року на 8131752 тис. грн або 51,2 %.

АТ «ПУМБ» продовжує утримувати лідерські позиції за ключовими показниками у банківському секторі. У 2022-2023 роках банк не тільки зміг вистояти перед викликами військового часу, а й продемонстрував стабільне зростання в 2023 році. Кредитний портфель банку у корпоративному секторі виріс на 25 % на тлі падаючого ринку, а його темпи зростання за напрямком малого та середнього бізнесу досягли 32 %. Такі результати стали можливими завдяки активній підтримці та фінансуванню українського бізнесу, а також кредитуванню масового сегменту фізичних осіб-підприємців у рамках найзатребуванішої онлайн-позики для підприємців «всеБІЗНЕС».

За даними Національного банку України в 2023 році, АТ «ПУМБ» увійшов до ТОП-5 українських банків за розміром депозитного портфелю клієнтів-фізичних осіб в усіх валютах та до ТОП-3 за розміром строкового депозитного портфелю клієнтів-фізичних осіб у гривні. Також АТ «ПУМБ» входить до переліку системно важливих для країни банків.

Покращення ефективності діяльності банку вдалось досягти завдяки запуску низки нових продуктів, таких як «MoneyBox», доставка платіжних карток по всьому світу, безкоштовні перекази між родичами та багато інших. Також одним із драйверів залучення нових клієнтів став мобільний застосунок «ПУМБ Online», який 2023 році отримав чи мало нових функцій, за що був обраний найкращим мобільним банкінгом за версією порталу Delo.ua.

Також, з моменту повномасштабного вторгнення і по сьогодні АТ «ПУМБ» сплатив податків та зборів у бюджет країни на понад 7,5 млрд грн, увійшовши до ТОП 5 найбільших платників податків у банківському секторі.

2.2 Напрями покращення забезпечення рівня ліквідності банківської системи на прикладі АТ «ПУМБ»

В період економічної та політичної нестабільності в умовах воєнного стану виникає потреба у періодичному оцінюванні та аналізі рівня ліквідності банківських установ, а також удосконалення підходів до покращення її рівня.

Для детальнішого аналізу ліквідності АТ «ПУМБ» проаналізуємо структуру активів банку за термінами погашення в 2021-2023 роках (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Аналіз складу фінансових активів за термінами погашення АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках

Показник	До 1 місяця	Від 1 до 3 місяців	Від 3 до 6 місяців	Від 6 до 12 місяців	Понад 12 місяців	Всього
2021 рік, тис. грн						
Грошові кошти та їх еквіваленти	21326213	–	–	–	–	21326213
Кредити та аванси банкам	2362	1117215	894062	788863	–	2802502
Інвестиції в цінні папери	7404500	417615	971083	2483946	11864988	23142132
Кредити та аванси клієнтам	20274957	7727326	8288181	9179727	7616602	53086793
Похідні фінансові активи	10814	–	–	–	–	10814
Інші фінансові активи	1625557	–	–	–	–	1625557
Всього фінансових активів	50644403	9262156	10153326	12452536	19481590	101994011
2022 рік, тис. грн						
Грошові кошти та їх еквіваленти	46455869	–	–	–	–	46455869
Кредити та аванси банкам	–	1141937	961320	1387383	276	3490916
Інвестиції в цінні папери	72890	2646618	1273801	2910408	5683054	12586771
Кредити та аванси клієнтам	20540274	6307062	3806768	7121462	5994671	43770237
Похідні фінансові активи	–	–	–	–	–	–
Інші фінансові активи	2419697	–	–	–	–	2419697
Всього фінансових активів	69488730	10095617	6041889	11419253	11678001	108723490
2023 рік, тис. грн						
Грошові кошти та їх еквіваленти	33747952	–	–	–	–	33747952
Кредити та аванси банкам	24278	956782	1059391	2165714	7340	4213505
Інвестиції в цінні папери	12836810	13828150	6230852	7958247	17301466	58155525
Кредити та аванси клієнтам	13727499	10036344	9914572	9985364	8394268	52058047
Похідні фінансові активи	8510	–	–	–	–	8 510
Інші фінансові активи	2611752	–	–	–	–	2611752
Всього фінансових активів	62956801	24821276	17204815	20109325	25703074	150795291

Джерело: пораховано за даними [33, 34, 35]

У складі фінансових активів АТ «ПУМБ» в 2023 році інвестиції в цінні папери складають 58155525 тис. грн., грошові кошти та їх еквіваленти становлять 33747952 тис. грн., заборгованість інших банків склала 4213505 тис. грн. В 2023 році найбільшу питому вагу у структурі фінансових активів АТ «ПУМБ» займали інвестиції в цінні папери – 38,56 %. Значну частку займають кредити та аванси клієнтам – 34,52 % та грошові кошти та їх еквіваленти – 22,37 %.

При цьому найбільша частка активів банківської установи, в 2023 році, припадає на активи зі строком погашення до 1 місяця, а саме 41,75 % або 62956801 тис. грн. В порівнянні з 2022 роком, частка активів банку зі строком погашення до 1 місяця становила на кінець року 63,91 %, в 2023 році скоротилася на 22,16 відсоткових пункти, що є позитивним для чутливості активів банку до ризику ліквідності. В 2021 році, активи банківської установи зі строком погашення до 1 місяця склали 50644403 тис. грн або 49,65 %. Серед активів зі строком погашення до 1 місяця в 2023 році, найбільшу частку займають грошові кошти та їх еквіваленти, а саме 53,6 % або 33747952 тис. грн.

Якість ресурсної бази АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках задовільна. Суттєвий обсяг коштів клієнтів на вимогу підвищує чутливість банківської установи до ризику ліквідності. Відсутність залежності АТ «ПУМБ» від коштів приватних осіб нівелює чутливість до негативної, у т. ч. неперевіреної інформації, диверсифікація ресурсної бази за основними кредиторами – чутливість до ризику ліквідності, а структура ресурсної бази за видом валют – чутливість до валютно-курсних коливань.

Клієнтський кредитний портфель та високоліквідні активи є основними складовими активів АТ «ПУМБ». Високоліквідні активи банку переважно представлено високоліквідними цінними паперами, які формують близько 38 % валюти балансу, та коштами на кореспондентських рахунках, відкритих в інших банківських установах, здебільшого в банках нерезидентів інвестиційного класу. Кошти на коррахунку в НБУ підтримуються в обсязі, достатньому для поточного обслуговування клієнтів та виконання власних зобов'язань [31].

В таблиці 2.4 наведено аналіз зобов'язань банку за термінами погашення в 2021-2023 роках.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу фінансових зобов'язань за термінами погашення АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках

Показник	До 1 місяця	Від 1 до 3 місяців	Від 3 до 6 місяців	Від 6 до 12 місяців	Понад 12 місяців	Всього
2021 рік, тис. грн						
Зобов'язання перед НБУ	–	–	–	–	5693029	5693029
Кошти банків	1118728	–	38189	272782	15498	1445197
Кошти клієнтів	56669799	9689030	7908440	6308180	296332	80871781
Похідні фінансові зобов'язання	8204	–	–	–	–	8204
Орендні зобов'язання	12973	25947	38920	77840	224288	379968
Інші фінансові зобов'язання	2508955	–	–	–	–	2508955
Всього фінансових зобов'язань	60318659	9714977	7985549	6658802	6229147	90907134
Потенційні позабалансові зобов'язання	6860021	–	–	–	–	6860021
2022 рік, тис. грн						
Зобов'язання перед НБУ	–	499	–	–	4187805	4188304
Кошти банків	1226664	–	–	1097058	500	2324222
Кошти клієнтів	73486803	8901615	2791076	4939617	180777	90299888
Похідні фінансові зобов'язання	93807	–	–	–	–	93807
Орендні зобов'язання	399	35438	32978	49170	156398	274383
Інші фінансові зобов'язання	2546201	–	–	–	–	2546201
Всього фінансових зобов'язань	77353874	8937552	2824054	6085845	4525480	99726805
Потенційні позабалансові зобов'язання	6443130	–	–	–	–	6443130
2023 рік, тис. грн						
Зобов'язання перед НБУ	–	–	–	–	–	–
Кошти банків	1192404	–	–	1523823	500	2716727
Кошти клієнтів	105286163	11083220	7347076	2341440	484923	126542822
Похідні фінансові зобов'язання	1250	–	–	–	–	1250
Орендні зобов'язання	18799	33238	33063	46987	134207	266294
Інші фінансові зобов'язання	2188420	–	–	–	–	2188420
Усього фінансових зобов'язань	108687036	11116458	7380139	3912250	619630	131715513
Потенційні позабалансові зобов'язання	7038817	–	–	–	–	7038817

Джерело: пораховано за даними [33, 34, 35]

На рисунку 2.6 відображено розрив ліквідності по фінансових інструментах АТ «ПУМБ» в 2021 році.

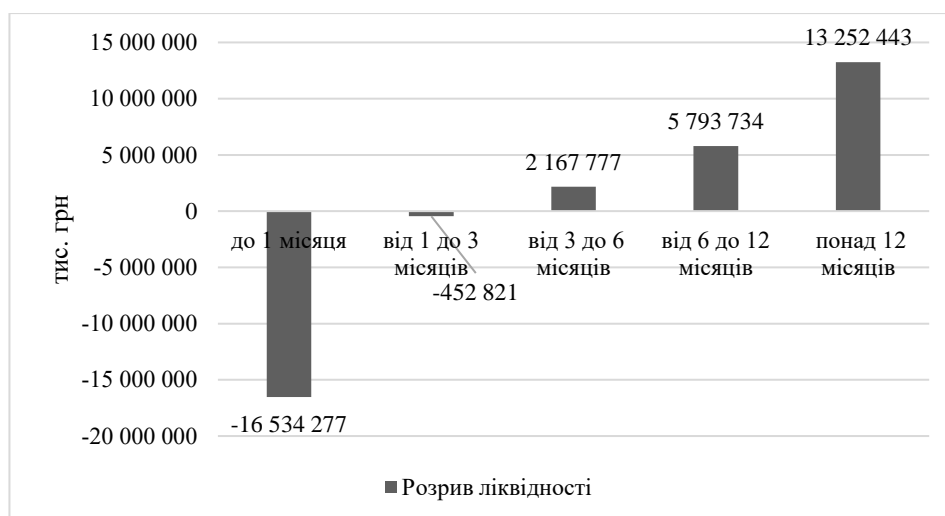


Рисунок 2.6 – Розрив ліквідності по фінансових інструментах АТ «ПУМБ» в 2021 році

Джерело: побудовано за даними [33, 34, 35]

На кінець 2021 року АТ «ПУМБ» має кумулятивну невідповідність за строками фінансових активів та зобов'язань строком до 1 місяця в сумі 16534277 тис. грн, а також за строком від 1 до 3 місяців в сумі 452821 тис. грн. Ця невідповідність ліквідності виникає внаслідок того, що важливим джерелом фінансування банківської установи є кошти клієнтів на поточних рахунках. АТ «ПУМБ» має інвестиційні цінні папери, що обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід у сумі 11864988 тис. грн зі строком погашення понад 12 місяців, які можуть бути продані установою раніше у разі необхідності погашення термінових зобов'язань.

На рисунку 2.7 наведено розрив ліквідності по фінансових інструментах АТ «ПУМБ» в 2021 році.

В 2022 році здатність АТ «ПУМБ» погашати свої зобов'язання залежала від його здатності отримати еквівалентну суму активів протягом того ж самого періоду. Наявний обсяг ліквідних активів дозволив в 2022 році здійснювати стабільну діяльність навіть у ситуації можливого часткового відтоку депозитів

клієнтів, що пов'язана з погіршення економічної ситуації внаслідок воєнних дій на території України.

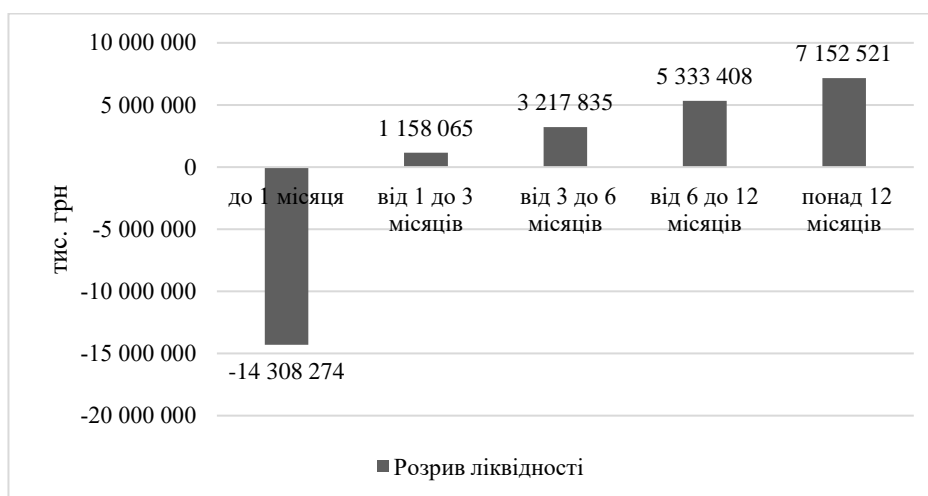


Рисунок 2.7 – Розрив ліквідності по фінансових інструментах АТ «ПУМБ» в 2022 році

Джерело: побудовано за даними [33, 34, 35]

В 2022 році АТ «ПУМБ» покращив ліквідну позицію в розрізі активів та фінансових зобов'язань з терміном погашення від 1 до 3 місяців.

На рисунку 2.8, наведено розрив ліквідності по фінансових інструментах АТ «ПУМБ» в 2023 році.

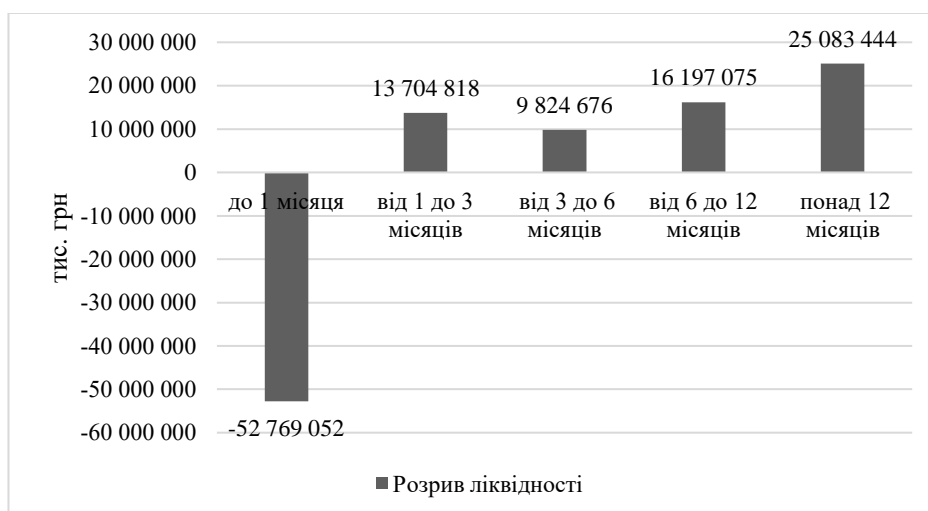


Рисунок 2.8 – Розрив ліквідності по фінансових інструментах АТ «ПУМБ» в 2023 році

Негативний розрив ліквідності АТ «ПУМБ» в 2023 році спостерігається за активами та зобов'язаннями терміном до 1 місяця, в сумі 52769052. Позитивний розрив ліквідності банку спостерігається за фінансовими інструментами терміном від 1 до 3 місяці, від 3 до 6 місяців, від 6 до 12 місяців і понад 12 місяців. В цілому за 2023 рік АТ «ПУМБ» має позитивний розрив ліквідності по фінансових інструментах в сумі 2553555 тис. грн.

Ризик ліквідності – це ризик неспроможності Банку виконати свої платіжні зобов'язання на дату їх погашення в процесі звичайної господарської діяльності та в кризових умовах. Для обмеження цього ризику керівництво забезпечило диверсифіковані джерела фінансування додатково до основної депозитної бази, управляє активами з дотриманням принципів ліквідності та здійснює моніторинг майбутніх грошових потоків і ліквідності на щоденній основі.

АТ «ПУМБ» впровадив політику, яка спрямована на утримування ліквідних активів на рівні, який буде достатній для покриття будь-якого незапланованого відтоку частини клієнтських депозитів, шляхом формування, так званої «подушки ліквідності». Для цього банківською установою використовується методика розрахунку мінімально необхідного рівня вторинної ліквідності для 3-х сценаріїв стресових відтоків – легкий, середній та важкий. За результатами стрес-тестування ризику ліквідності на кінець 2023 року, АТ «ПУМБ» сформована подушка вторинної ліквідності покриває стресові відтоки за 3-ма сценаріями ведення бізнесу. Окрім того, для оцінки ризиків ліквідності АТ «ПУМБ» використовує геп-аналіз та прогноз очікуваних грошових потоків строком до 1 року та нормативів ліквідності, які встановлених Національним банком України [35].

На рисунку 2.9 наведено коефіцієнти покриття ліквідності за всіма видами валют та в іноземній валюті АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках.

Банк впродовж 2021-2023 років працював зі значним профіцитом ліквідності за всіма видами валют, в тому числі і по іноземних валютах. Станом на кінець 2023 року нормативи ліквідності, згідно методики оцінки достатності внутрішньої ліквідності, виконуються зі значним запасом. Зокрема, коефіцієнт

покриття ліквідність за всіма валютами, при нормативному значення в 100 %, в 2021 році склав 173,2593 %, в 2022 році – 248,6235 %, в 2023 році – 232,163 %. Впродовж аналізованого періоду, коефіцієнт покриття ліквідністю в іноземній валюті ПАТ «ПУМБ» зростає з 211,0636 % до 394,8846 %.

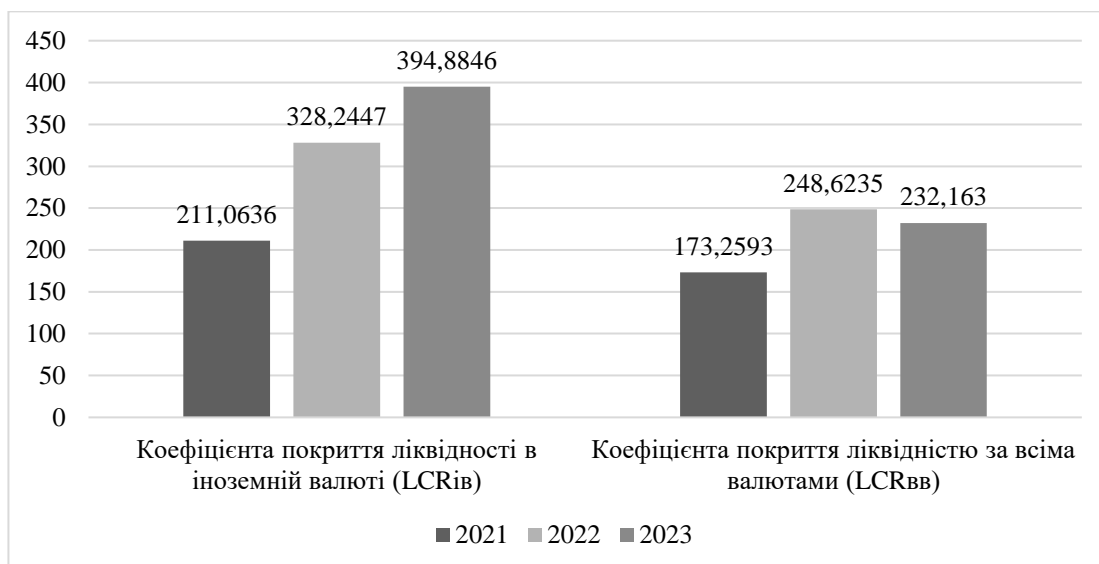


Рисунок 2.9 – Пруденційні нормативи покриття ліквідності АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках

Джерело: побудовано за даними [33, 34, 35]

Однак, у зв'язку з втратами від війни клієнтів банку і тимчасовою неможливістю обслуговування ними частини зобов'язань, АТ «ПУМБ» виходячи з принципу обережності, зробив відрахування з отриманого чистого доходу, сформувавши резерви під можливі кредитні втрати в сумі 101347 тис грн, що привело до збитку за результатами 2022 року в сумі 3955475 тис. грн. Цей збиток з запасом покривається прибутком 2021 року, в сумі 4187592 тис. грн. Протягом 2021-2023 років АТ «ПУМБ» має значний запас ліквідності. Банк має високу питому вагу стабільних залишків на рахунках клієнтів. Також у період дії воєнного стану залишки на рахунках клієнтів збільшились, що є ознакою довіри клієнтів.

В умовах воєнних дій перед банківським сектором України постали нові виклики та завдання, які пов'язані з необхідністю забезпечення безперебійної роботи банківських установ, в тому числі виважених дій спрямованих на підтримання ліквідності та фінансової стабільності. Банківські установи швидко адаптувалися до умов воєнного стану. Ситуація в банківській системі України, в цілому впродовж 2023 року, характеризувалась значним профіцитом ліквідності розміщеним в депозитних сертифікатах НБУ. В той же час, основну загрозу ліквідності банківській системі України становлять незбалансованість джерел формування ресурсної бази банківських установ з напрямками їх розміщення за сумами, строками та валютами. Водночас, негативний вплив цього фактору на ліквідність певною мірою нівелюється наявністю достатніх буферів ліквідності банківських установ, сформованих державними цінними паперами строком погашення більше одного року. У разі потреби, кошти отримані від їх реалізації чи застави можуть бути використані для покриття дефіциту ліквідності. Крім управління ліквідністю через буфери ліквідності, банківські установи використовують регулювання ліквідністю через пасиви. Неочікуваний попит на ліквідність може бути покритий через отримання кредитних ресурсів від НБУ [16].

В той же час, за циклічної економіки й глобалізації, переважна більшість системних банківських криз пов'язані із проблемами в фінансуванні та кризою ліквідності, що спричинено як дефіцитом ліквідних коштів, так і його профіцитом. Як дефіцит, так і профіцит ліквідності банківської системи може стати відправною точкою шокового вибуху в економіці. Початковим процесом загострення кризи є тенденція швидкого приросту грошової маси, що активно впливає на ціни та підсилює інфляцію [12].

Попри важку ситуацію в фінансовому секторі, спричинену війною, та спроби поглинути надлишкову ліквідність за допомогою державних цінних паперів та депозитних сертифікатів, обсяги надлишкової ліквідності банківської системи зростають. Це тимчасово вільні кошти, які залишилися в банківських установах після видачі кредитів, інвестицій в облігації внутрішньої державної

позики, державні сертифікати Національного банку України та інші активи. Через військові дії кредитування по факту зупинилося, з спробою його відновлення для найбільш надійних позичальників, що складає близько 10 % від довоєнного періоду. Облігації внутрішньої державної позики та державні сертифікати НБУ варто розглядати як інструменти поглинання надлишкової ліквідності, проте не в умовах військового стану, коли банківські установи обмежені в традиційному банківському бізнесі – кредитування реальної економіки.

Сьогодні банківський сектор потрапив в класичну монетарну пастку, за якої вільні ліквідні кошти розміщені в основному в депозитних сертифікатах Національного банку України та облігаціях внутрішньої державної позики, що полегшує управління ліквідністю банківської системи, але має негативний вплив на економічний розвиток. В умовах війни, монетарна трансмісія на ринку державних цінних паперів не дає позитивного ефекту, через обов'язковість безпекових витрат уряду України. Це стає поштовхом для емісії грошей, що нівелює очікуваний ефект від підвищення процентної ставки НБУ. Тим самим вливання банківських установ у державні цінні папери приховано фінансують дефіцит бюджету [22]. В той же час, варто відзначити, що в умовах війни для банківських установ облігації внутрішньої державної позики є важливим джерелом отримання прибутку.

Забезпечення ліквідності банківської системи в національній валюті для полегшення фінансових умов також пов'язане з ризиками. Україна в переважній більшості, залежить від імпорту, і військовий стан має значний вплив на виробничий потенціал економіки держави. У результаті чого, надлишок ліквідності банківської системи спричиняє тиск на валюту. Згідно з основними економічними правилами, будь-яка девальвація валюти, з високою імовірністю, призведе до інфляційного тиску, спочатку через ціни на пальне та імпортовані товари, а потім через ціни на місцеві товари.

Виходячи з викладеного, для забезпечення відповідного рівня ліквідності банківської системи України, в умовах воєнного стану та надлишкового рівня

ліквідності, необхідно розвивати кредитування в реальний сектор, що допоможе банківським установам позбутися надлишкових ліквідних коштів. Кожна фаза кредитного циклу є унікальною та потребує адаптивного інструментарію забезпечення ліквідності банківської системи, що представлено на рисунку 2.10.



Рисунок 2.10 – Інструментарій регулювання рівня ліквідності банківської системи відповідно до фаз кредитного циклу

Джерело: виокремлено за даними [12, 14, 15]

Фактично, інструментами регулювання ліквідності, що присутні на всіх фазах кредитного циклу є стрес-тестування, лімітування та нормативи ліквідності. Тому, в фазах поживлення та відновлення кредитування,

проведення стрес-тестування є необхідним з метою створення додаткового буферу ліквідності банківської системи, який буде використаний в фазах кризи та рецесії. Напрямок застосування інших інструментів регулювання ліквідності банківської системи має бути адаптованим до фази кредитного циклу.

Загалом питання вибору інструментів регулювання ліквідності банківської системи та банківських установ, як найменшої одиниці банківського сектору, знаходиться в полі повноважень як регулятора (Національного банку України) так і злагодженої монетарної та фіскальної політик на макроекономічному рівні, а також покладено на топ-менеджмент банківських установ на мікрорівні. Загалом набір інструментів регулювання рівня ліквідності банківської системи має враховувати фазу кредитного циклу та найкращий досвід зарубіжних країн враховуючи сильні та слабкі сторони інструментів.

Отже, з викладеного вище, варто зауважити, що кредитний цикл впливає на величину профіциту/дефіциту ліквідності банківської системи України, а пожвавлення кредитного ринку призводить до зниження профіциту / підвищення дефіциту ліквідності. Найбільш дієвим інструментом регулювання ліквідності банківської системи є монетарні важелі (грошова база до депозитів). Однак, ці монетарні інструменти регулювання, в умовах війни, нівелюються через збільшення нормативів резервування НБУ, вкладання надлишкових ліквідних коштів в облігації внутрішньої державної позики та державні сертифікати НБУ, що спричинило надлишкову ліквідність банківського сектору. Для забезпечення відповідного рівня ліквідності банківської системи України, в умовах воєнного стану та надлишкового рівня ліквідності, необхідно розвивати кредитування в реальний сектор, що допоможе банківським установам позбутися надлишкових ліквідних коштів.

Висновки

Забезпечення ліквідності банку є неодмінною умовою безперебійного і ефективного функціонування ліквідності банківської системи. Формування належної системи забезпечення ліквідності банківської системи неможливе без достеменного з'ясування її сутності та взаємозв'язку з ліквідністю банку.

В першому розділі кваліфікаційної роботи розглянуто різні підходи до визначення поняття «ліквідність банку», на основі яких виділено три основні підходи до його трактування: ліквідність як «здатність банку виконувати свої зобов'язання»; ліквідність як «співвідношення активів та зобов'язань банку»; ліквідність як «можливість перетворення активу у платіжні засоби». Обґрунтовано, що ліквідність банківської установи тісно пов'язана з ліквідністю балансу банку. В роботі узагальнено визначення щодо трактування поняття «ліквідність банківської системи». Доведено, що ліквідність банківської системи визначається ліквідністю банку і безпосередньо залежить від ліквідності його балансу, що формується ліквідністю активів та пасивів.

Регулювання ліквідності банківських установ здійснюється за допомогою інструментів, які можна поділити на: інструменти резервування; інструменти рефінансування та наглядові інструменти. Одним з інструментів регулювання ліквідності резервування банком на коррахунках Національного банку України усіх залучених коштів. З початком повномасштабної війни, нормативи обов'язкового резервування переглядалися декілька разів, в бік збільшення. Ще одним важливим інструментом регулювання ліквідності, які впроваджені в практичну діяльність банківської системи України, є економічні нормативи. З 2019 року НБУ впроваджено розрахунок коефіцієнта покриття ліквідністю (LCR) та коефіцієнта стабільного довгострокового фінансування (NSFR).

В другому розділі кваліфікаційної роботи здійснено аналіз ліквідності банківської системи України. Военні дії, спричинили масове вилучення вкладів населенням, зокрема через зняття готівки, що могло спричинити кризу

ліквідності. НБУ, разом з іншими стандартними інструментами підтримки ліквідності, було запроваджено рефінансування банків, без обмежень по сумі на строк до одного року з можливістю продовження ще на один рік. Бланкове рефінансування було застосовано вперше. 25 лютого 2022 року загальний обсяг наданих коштів з підтримки ліквідності банків склав 51511,5 млн грн. Внаслідок підвищення НБУ, нормативів обов'язкового резервування банківських установ за коштами на поточних рахунках фізичних осіб в 2023 році, загальний обсяг додаткових резервів, збільшився на 60541 млн грн, що сприяло зниженню профіциту ліквідності в банківській системі. Слід відзначити, що впродовж 2021-2023 років ліквідність банківських установ залишалась доволі високою і всі нормативи ліквідності мали тенденцію до зростання.

В роботі, було здійснено аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках, на основі аналізу його активів, зобов'язань, власного капталу, які протягом аналізованого періоду мали тенденцію до зростання. На кінець 2021 року загальний розмір чистого прибутку отриманого АТ «ПУМБ» склав 4187592 тис. грн. Однак, у зв'язку з втратами від війни клієнтів банку і тимчасовою неможливістю обслуговування ними частини зобов'язань, АТ «ПУМБ» виходячи з принципу обережності, зробив відрахування з отриманого чистого доходу, сформувавши резерви під можливі кредитні втрати в сумі 101347 тис грн, що привело до збитку за результатами 2022 року в сумі 3955475 тис. грн. Цей збиток з запасом покривається прибутком 2021 року. В 2023 році, діяльність банку була прибутковою, розмір отриманого прибутку склав 3955475 тис. грн.

В роботі здійснено аналіз складу фінансових активів та зобов'язань АТ «ПУМБ» за термінами погашення. Найбільша частка активів банківської установи, в 2023 році, припадає на активи зі строком погашення до 1 місяця, а саме 41,75 % або 62956801 тис. грн. На кінець 2021 року АТ «ПУМБ» має кумулятивну невідповідність за строками фінансових активів та зобов'язань строком до 1 місяця в сумі 16534277 тис. грн, а також за строком від 1 до 3 місяців в сумі 452821 тис. грн. Ця невідповідність ліквідності виникає внаслідок того, що переважним

джерелом фінансування банківської установи є кошти клієнтів на поточних рахунках, що підвищує чутливість банківської установи до ризику ліквідності. В 2022 році АТ «ПУМБ» покращив ліквідну позицію в розрізі активів та фінансових зобов'язань з терміном погашення від 1 до 3 місяців. Негативний розрив ліквідності АТ «ПУМБ» в 2023 році спостерігається за активами та зобов'язаннями терміном до 1 місяця, в сумі 52769052 тис. грн. Банк впродовж 2021-2023 років працював зі значним профіцитом ліквідності за всіма видами валют, в тому числі і по іноземних валютах. Станом на кінець 2023 року нормативи ліквідності виконуються зі значним запасом. АТ «ПУМБ» має значний запас ліквідності.

В умовах воєнних дій перед банківським сектором України постали нові виклики та завдання, які пов'язані з необхідністю забезпечення безперебійної роботи банківських установ, в тому числі виважених дій спрямованих на підтримання ліквідності та фінансової стабільності.

Попри важку ситуацію в фінансовому секторі, спричинену війною, та спроби поглинути надлишкову ліквідність за допомогою державних цінних паперів та депозитних сертифікатів, обсяги надлишкової ліквідності банківської системи зростають. В умовах військового стану банківські установи обмежені в традиційному банківському бізнесі – кредитування реального сектору економіки. Кредитний цикл впливає на величину профіциту/дефіциту ліквідності банківської системи України, а пожвавлення кредитного ринку призводить до зниження профіциту / підвищення дефіциту ліквідності. Найбільш дієвим інструментом регулювання ліквідності банківської системи є монетарні важелі. Однак, ці інструменти регулювання ліквідності, в умовах війни, нівелюються через збільшення нормативів резервування НБУ, вкладення коштів в облігації внутрішньої державної позики та державні сертифікати НБУ, що викликало надлишкову ліквідність банківського сектору. Для забезпечення відповідного рівня ліквідності банківської системи України, в умовах воєнного стану та надлишкового рівня ліквідності, необхідно розвивати кредитування в реальний сектор, що допоможе банківським установам позбутися надлишкових ліквідних коштів.

Список використаних джерел

1. Блащук-Дев'яткіна Н. З. Управління ліквідністю банків / Н. З. Блащук-Дев'яткіна, К. В. Маруніч // Молодий вчений. – 2023. – № 9 (121). – С. 7-12.
2. Грудзевич У. Я. Аналіз ліквідності та прибутковості банківської системи України в умовах воєнного стану / У. Я. Грудзевич, Н. П. Дребот // Економіка та суспільство. – 2023. – Вип. 48. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2277> (дата звернення: 17.05.2024). –
3. Гудзовата О. О. Обґрунтування методів, інструментів та засобів державного регулювання в грошово-кредитній сфері в системі забезпечення фінансової системи держави / О. О. Гудзовата // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 32. – С. 43-47.
4. Діючі нормативи обов'язкового резервування // Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/markets/money-market/reserve-requirements-chart> (дата звернення: 18.05.2024).
5. Дроботя Я. А. ризики ліквідності комерційного банку / Я. А. Дроботя, О. О. Дорошенко, А. С. Яременко // Ефективна економіка. – 2022. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/2_2022/83.pdf (дата звернення: 12.05.2024).
6. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [за заг. ред. С. В. Мочерного]. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – Т. 2. – 848 с.
7. Еркес О. Є. Нові нормативи ліквідності в системі ризикоорієнтованого нагляду за діяльністю банків України / О. Є. Еркес, Т. М. Гордієнко // Гроші, фінанси і кредит. – 2019. – № 20. – С. 635-642.
8. Зверук Л. А. Система управління ліквідністю банківської установи / Л. А. Зверук, В. Ю. Руденко // Бізнесінформ. – 2018. – № 11. – С. 394-401.

9. Іващук О. Концептуальні підходи до ліквідності банку як об'єкту фінансового управління / О.Іващук // Галицький економічний вісник. – 2010. – №2(27). – С.163-169.
10. Катан Л.І. Управління ліквідністю комерційних банків / Л. І. Катан, Ю. С. Марченко // Молодий вчений. – 2017. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5/130.pdf> (дата звернення: 8.05.2024).
11. Косарева І. П. Ліквідність банку: суть та вплив основних факторів на діяльність банку / І. П. Косарева, Д. О. Крамська // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 19. – С. 99-103.
12. Краснова І. В. Процес розгортання кризи ліквідності банківської системи в циклічних умовах / І. В. Краснова, І. Ю. Громницька. – Бізнесінформ. – 2018. – № 5. – С. 343-350.
13. Краснова І. В. Структурна позиція ліквідності банківської системи в циклічних умовах / І. В. Краснова, І. Ю. Громницька // Ефективна економіка. – 2023. – № 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2158/2185> (дата звернення: 12.05.2024).
14. Краснова І. В., Громницька І. Ю. Антикризові заходи управління ліквідністю банків в умовах воєнного стану в Україні / І. В. Краснова, І. Ю. Громницька // Бізнесінформ. – 2023. – № 8. – С. 228-240.
15. Литвинюк М. В. Ліквідність банку та банківської системи як показник ефективності діяльності банку та її вплив на прибутковість комерційного банку / М. В. Литвинюк, В. І. Демиденко // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 10. – С. 631-636.
16. Макаренко Ю. П., Сущенко Т. В. Аналіз управління ліквідністю банку / Ю. П. Макаренко, Т. В. Сущенко // Ефективна економіка. – 2022. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9873> (дата звернення: 20.05.2024).

17. Малахова О. Л. Теоретичні засади банківської ліквідності та фактори що її визначають / О. Л. Малахова, В. Я. Рудан. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14995/196.pdf> (дата звернення: 10.05.2024).

18. Нікольчук Ю. М. Імплементация зарубіжного досвіду управління ліквідністю комерційного банку у вітчизняну практику / Ю. М. Нікольчук, О. М. Подокопна // Вісник Хмельницького національного університету. – 2020. – № 2. – С. 103-108.

19. Новосьолова О. С. Ліквідність банку та банківської системи України як індикатор ефективності банківської діяльності / О. С. Новосьолова // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. – 2020. – Т. 31 (70). – С. 76-82.

20. Нормативи капіталу та їх складові // Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 20.05.2024).

21. Оперативні дані, що характеризують ліквідність банківської системи та чинники її зміни // Офіційний сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/markets/fm-liquidity> (дата звернення: 5.06.2024).

22. Охрименко І. Б. Вплив банківського кредитування на економічний розвиток України: реалії та перспективи на тлі війни / І. Б. Охрименко, В. С. Білошапка // Наукові інновації та передові технології. – 2022. – № 6(8). – С. 405-423.

23. Положення про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи // Постанова Національного банку України № 615, від 17.09.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15#Text> (дата звернення: 18.05.2024).

24. Положення про порядок формування та зберігання обов'язкових резервів банками України та філіями іноземних банків в Україні // Постанова

Національного банку України № 806, від 11.12.2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0806500-14#Text> (дата звернення: 18.05.2024).

25. Про затвердження інструкції про порядок регулювання діяльності банків України / Постанова НБУ № 368, від 28.08.2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 8.05.2024)

26. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану // Постанова Правління Національного банку України № 18, від 24.02.2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18 (дата звернення: 15.05.2024).

27. Путінцева Т. В. Сутність ліквідності комерційних банків / Т. В. Путінцева // Вісник Університету банківської справи. – 2019. – № 2-3. – С. 73-80.

28. Стасишин А. В. Банківська система : навчальний посібник / А. В. Стасишин, Л. О. Петик, Н. З. Блащук-Дев'яткіна, Н. С. Ситник. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. – 580 с.

29. Стукан І. Ю. Теоретичні та практичні підходи до оцінки ліквідності банківської системи / І. Ю. Стукан // Стратегія економічного розвитку України. – 2018. – № 42. – С. 147-162.

30. Стукан І. Ю., Стрижак А. П. Ліквідність банківської системи як індикатор економічної нестабільності / І. Ю. Стукан, А. П. Стрижак // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2021. – № 1. – С. 146-152.

31. Тихомірова С. М. Ліквідність банківської системи у забезпеченні інноваційного розвитку економіки / С. М. Тихомірова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 5. Т. 3. – С. 182-186.

32. Тищенко О. І., Тищенко В. В. Напрями регулювання банківської ліквідності за новими стандартами / О. І. Тищенко, В. В. Тищенко // Причорноморські економічні студії. – 2020. – № 53. – С. 188-194.

33. Фінансова звітність «ПУМБ» 2023 рік та висновки керівництва // Офіційний сайт АТ «ПУМБ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://about.pumb.ua/finance/annual_reports (дата звернення: 19.04.2024).

34. Фінансова звітність АТ «ПУМБ» за 2021 рік та висновки керівництва // Офіційний сайт АТ «ПУМБ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://about.pumb.ua/finance/annual_reports (дата звернення: 19.04.2024).

35. Фінансова звітність АТ «ПУМБ» за 2022 рік та висновки керівництва // Офіційний АТ «ПУМБ». [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://about.pumb.ua/finance/annual_reports (дата звернення: 19.04.2024).

36. Христофорова О. Ф. Ліквідність банківської системи та практичні аспекти її забезпечення в сучасних умовах України / О. Ф. Христофорова, М. Т. Мінасян // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2019. – № 36. – С. 109-114.

37. Чібісова В. Ю. Проблеми забезпечення ефективності регулювання ліквідності банків у сучасних умовах / В. Ю. Чібісова // Бізнесінформ. – 2020. – № 2. – С. 350-357.

38. Шварц О. В. Ліквідність банківської системи України в умовах економічної кризи / О. В. Шварц // Бізнесінформ. – 2015. – № 1. – С. 291-297.

39. Шептуха О. М. Управління ризиком ліквідності і платоспроможності банку / О. М. Шептуха, М. М. Волковенко, О. О. Коротка // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2017. – Вип. 17. – 776-778.

Додатки

Додаток А

Аналіз фінансово-господарської діяльності АТ «ПУМБ»

Таблиця А 1 – Аналіз динаміки активів АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Показники	Станом на			Абсолютне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у тис. грн		Відносне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у %:	
	01.01.2022 р., тис. грн	01.01.2023 р., тис. грн	01.01.2024 р., тис. грн	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
	Грошові кошти та їх еквіваленти	4531787	6102352	12885070	1570565	6782718	34,66
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	10814	0	8510	-10814	8510	-100,00	100,00
Кошти в інших банках	10697154	18813239	15064420	8116085	-3748819	75,87	-19,93
Кредити та заборгованість клієнтів	53086793	43770237	52058047	-9316556	8287810	-17,55	18,93
Цінні папери, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	32042132	37618268	68167854	5576136	30549586	17,40	81,21
Інвестиційна нерухомість	62099	59168	59168	-2931	0	-4,72	0,00
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	0	32962	0	32962	-32962	100,00	-100,00
Відстрочений податковий актив	13200	203325	0	190125	-203325	1440,34	-100,00
Основні засоби та нематеріальні активи	2298132	2624468	2206584	326336	-417884	14,20	-15,92
Інші фінансові активи	1040437	1518856	2256731	478419	737875	45,98	48,58
Інші активи	866276	1231344	628461	365068	-602883	42,14	-48,96
Чисті активи, всього	104648824	111974220	153334846	7325396	41360626	7,00	36,94

Джерело: побудовано та пораховано за даними [33, 34, 35]

Продовження додатку А

Таблиця А2 – Аналіз динаміки зобов'язань АТ «ПУМБ» за 2021-2023 роки

Показники	Станом на			Абсолютне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у тис. грн		Відносне відхилення (приріст/зменшення) (+,-) у %	
	01.01.2022 р., тис. грн	01.01.2023 р., тис. грн	01.01.2024 р., тис. грн	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
	Кошти отримані від НБУ	5693029	4188304	0	-1504725	-4188304	-26,43
Кошти банків	1445197	2324222	2716727	879025	392505	60,82	16,89
Кошти клієнтів	80648384	90165477	126379136	9517093	36213659	11,80	40,16
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	8204	93807	1250	85603	-92557	1043,43	-98,67
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	257844	0	3200277	-257844	3200277	-100,00	100,00
Відстрочені податкові зобов'язання	0	0	120273	0	120273	0,00	100,00
Резерви за зобов'язаннями	274195	314963	232877	40768	-82086	14,87	-26,06
Інші фінансові зобов'язання	2521457	2256216	2126525	-265241	-129691	-10,52	-5,75
Інші зобов'язання	1239221	934850	1168009	-304371	233159	-24,56	24,94
Усього зобов'язань	92087531	100277839	135945074	8190308	35667235	8,89	35,57

Джерело: побудовано та пораховано за даними [33, 34, 35]

Таблиця А3 – Аналіз динаміки власного капіталу АТ «ПУМБ» в 2021-2023 роках

Показник	Станом на			Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення) у %	
	01.01.2022 р., тис. грн	01.01.2023 р., тис. грн	01.01.2024 р., тис. грн	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
	Статутний капітал	4780595	4780595	4780595	0	0	0,00
Емісійні різниці	101660	101660	101660	0	0	0,00	0,00
Резервні та інші фонди банку	2909909	2909909	2909909	0	0	0,00	0,00
Резерви переоцінки	562156	80414	1810573	-481742	1730159	-85,70	2151,56
Нерозподілений прибуток/ непокритий збиток	4206973	3823803	7787034	-383170	3963231	-9,11	103,65
Усього власного капіталу	12561293	11696381	17389772	-864912	5693391	-6,89	48,68

Джерело: побудовано та пораховано за даними [33, 34, 35]

Таблиця А4 – Склад та динаміка фінансових результатів АТ «ПУМБ» у 2021-2023 роках

Показник	Станом на			Абсолютне відхилення (+,-) тис. грн		Відносне відхилення (приріст / зменшення), %	
	01.01.2022 р., тис. грн	01.01.2023 р., тис. грн	01.01.2024 р., тис. грн	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.	2022 р. до 2021 р.	2023 р. до 2022 р.
	Чистий процентні дохід / витрати	9230891	10154551	12365484	923660	2210933	10,01
Чистий комісійний дохід / витрати	1718079	1751603	2004134	33524	252531	1,95	14,42
Торговий результат	297274	2852094	1062836	2554820	-1789258	859,42	-62,73
Інші операційні доходи	467764	561525	298502	93761	-263023	20,04	-46,84
Інші доходи	203720	132889	312728	-70831	179839	-34,77	135,33
Всього доходів	11917728	15452663	16043683	3534935	591020	29,66	3,82
Відрахування до резервів	949985	10525583	675076	9575598	-9850507	1007,97	-93,59
Адміністративні та інші операційні витрати	5856471	5412419	7131174	-444052	1718755	-7,58	31,76
Всього витрат	6806456	15938002	7806250	9131546	-8131752	134,16	-51,02
Прибуток / (збиток) до оподаткування	5111272	-485339	8237433	-5596611	8722772	-109,50	1797,25
Витрати на податок на прибуток	923680	-87616	4281958	-1011296	4369574	-109,49	4987,19
Прибуток / (збиток)	4187592	-397723	3955475	-4585315	4353198	-109,50	1094,53

Джерело: побудовано та пораховано за даними [33, 34, 35]